

26. maja: Kristusov vnebohod

5. in 6. junija: Binkošti

16. junija: Sv. Rešnje Telo

Gasilstvo v savski banovini

V Gasilski zajednici za savsko banovino je bilo ob koncu 1937. leta 51 žup z 946 četami ter 31.431 rednimi in 28.744 podpornimi člani. Skupaj šteje torej ta gasilska armada 60.175 članov. V preteklem letu je bilo v tej zajednici ustanovljenih 30 novih gasilskih čet, kar dovolj jasno priča o močni gasilski zavesti in sveži sili naše organizacije med Hrvati. Po številu čet je zajednica v Ljubljani še močnejša od zajednice v Zagrebu, po številu članov pa je zajednica v Zagrebu za 1037 članov močnejša. Primerjava, ki nam pokaže gostoto čet in članstva, nam da pravo sliko: v Sloveniji imamo pri 15.849 km² površine 953 čet in je vsak 37. prebivalec gasilec, na Hrvaškem pa je pri 40.535 km² površine 946 čet in šele vsak 86. prebivalec je gasilec. Gasilstvo na Hrvaškem torej še ni doseglo niti polovico one gostote, kakor v Sloveniji in ima zato odprto še široko polje za organizacijsko delo in velike možnosti za razvoj.

Zanimiva in poučna je primerjava tehnične opreme gasilstva v Sloveniji in na Hrvaškem po stanju ob koncu leta 1936.:

	Dravska ban.	Savska ban.
gasilskih domov	598	251
ročnih brizgaln	1.164	1.041
motornih brizgaln	387	138
avtomob. brizgaln	31	18
dolžina cevi (v metrih)	212.549	113.534
gasilskih avtomobilov	130	46
godb	52	196
zastav	132	189

V tehnični opremi torej slovensko gasilstvo visoko nadkriljuje hrvaško. Ugotoviti je treba, da je zajednica v Zagrebu v zadnjih letih izvedla mnogo 14 dnevni tehnični tečajev po župah, ki so bili dobro vodeni in so dali dobre rezultate. Sploh se na izobrazbo gasilskih častnikov polaga v Gasilski zajednici za savsko banovino mnogo pažnje in smo slovenski gasilci v tem oziru zelo zelo zaostali; saj smo šele letos začeli s tečaji, in še to samo s štiridnevnimi.

Celokupna vplačila zavarovalnic na ozemlju zajednice za savsko banovino so znašala v 1936. letu 1,366.036,10 din. Če so ta vplačila v letu 1937. dosegla isti znesek, bi po stanju ob koncu leta 1937. odpadlo na zajednico 273.200 din, na posamezne župe po 2680 din in na posamezno četo le 870 din. In v tem imajo Hrvati isto nevoljo kakor jo imamo v Sloveniji. Podpore, ki jih dobivajo župe in čete, so mnogo premajhne.¹ Čim bolj pa bo rastlo število čet, tem manjši bodo zneski, ki jih bodo

¹ Tembolj se moramo čuditi, kako zmorejo posamezne župe stroške za prirejanje 14 dnevni tehnični tečajev, ko znašajo stroški za tak 14 dnevni tečaj pri 30 udeležencih gotovo vsaj 12.000 din! — Opomba uredništva.

dobivale čete. Treba bo misliti na drugačno razdelitev sklada ali pa iskati druge stalne vire dohodkov.

Celokupna imovina gasilstva v zajednici savske banovine je bila vredna ob koncu 1936. leta 38,500.000 din, v Sloveniji pa istočasno 55 in pol milijona dinarjev. Od te vrednosti odpade na uniforme v zajednici savske banovine 4,211.000 din, dravske banovine 3,714.000 din, ostalo pa predstavlja vrednost tehnične opreme in domov.

Niso torej točne trditve, ki se čujejo iz krogov zavarovalnic, da gre njihov 4½% doprinos samo za parade in uniforme in gotovo so take trditve lažne vsaj za zajednici v dravski in savski banovini. Številke dokazujejo, kako malo prispevajo zavarovalnice za gasilstvo v primeri s tem, kar mu daje narod v obliki raznih prostovoljnih prispevkov.

Prvo gasilsko društvo je bilo na ozemlju sedanje Gasilske zajednice za savsko banovino ustanovljeno leta 1864. v Varaždinu, drugo leta 1865. v Sisku in tretje leta 1869. v Ludbregu. Po letu 1870. je dobilo gasilstvo na Hrvaškem večji razmah ter je bila že leta 1876. ustanovljena v Zagrebu Gasilska zajednica za Hrvaško in Slavonijo. Leta 1918. je bilo na Hrvaškem že 213 gasilskih društev. Pod novimi razmerami v Jugoslaviji pa je začela organizacija naglo rasti in je v letih 1918. do 1933. narastla kar za 423 društev. Tako je ob sprejetju zakona o organizaciji gasilstva štela zajednica v Zagrebu že 636 čet! Od leta 1933. dalje do konca leta 1937. je bilo nanovo ustanovljenih zopet 310 čet. To je vsekakor izreden razmah in porast, kakor ga ne more menda nobena organizacija pokazati, niti na Hrvaškem ne.

Po tem naglem razvoju in s svojo močjo ter razgibanostjo je postalo hrvaško gasilstvo važen činitelj v življenju naroda, posebno še, ker je zajelo deželo, vas, kmeta. V hrvaških selih je malo prosvetnih organizacij, zato je gasilska četa mnogokrat sploh edina organizacija v občini in fari. Tem bolj je torej tam gasilstvo potrebno, saj mora vršiti poleg svojih gasilskih nalog tudi naloge, ki jih drugod vrše razne druge organizacije.

Ko smo tako na kratko pokazali postanek in razvoj hrvaškega gasilstva, se moramo pač vprašati, kako je moglo priti do dogodkov v letu 1937. Odgovor se glasi:

Takoj po končani svetovni vojni in v prvi poveljni razvojni dobi hrvaško gasilstvo radi razgibanega političnega življenja in naglega gospodarskega razvoja skoraj sploh ni bilo zapaženo. Razvijalo se je samo za sebe in tiho, prilagodilo se je krajevnim prilikam in je bilo obvarovano pred močnejšimi političnimi vplivi. Bistveno so se razmere spremenile leta 1933., ko se je po določilih zakona o organizaciji gasilstva moralo tudi hrvaško gasilstvo preobraziti. Po sili razmer, ki so takrat vladale v našem javnem in političnem življenju, predvsem na Hrvaškem, je vodstvo hrvaškega gasilstva moralo priti v roke ljudi, ki so bili všeč režimu. S tem pa je bilo hrvaško gasilstvo proti svoji volji potegnjeno v dnevno politiko in je pod vodstvom svojih starešin v uniformah ter z godbami in zastavami na čelu sodelovalo pri raznih političnih dejanjih in manifestacijah. Narod, ki je stal ob strani, je videl svojo gasilsko ustanovo oddaljiti se od prvotnih nalog in ciljev ter je začel gasilstvo smatrati za protinarodno.

Ko se je pred tremi leti začela na Hrvaškem koncentracija vseh narodnih sil, je tudi gasilstvo bilo na razpotju. Ko so se na skupščinah gasilskih edinic leta 1937. volili novi odbori in poslovalci, se je že jasno

videlo, kako se iščejo nova pota. Politični voditelji niso poznali gasilske organizacije, posamezniki so nastopali na lastno pest in neorganizirano, zakoniti predpisi so pa šteli v prejšnjih razmerah izvoljene odbore; vse to je povzročilo, da se opredelitev na teh skupščinah ni dokončno izvedla in je ostalo stanje nerazjasnjeno.

Politični voditelji, ki niso poznali gasilske organizacije, ki so jo podcenjevali in smatrali gasilske edinice za navadna društva, so doživeli neuspeh. Zato je naenkrat bila postavljena zahteva, naj se organizacija, ki je hodila svoja pota in se ni v celoti pridružila narodnemu pokretu, uniči in razbije. Na gasilskem kongresu v Zagrebu v avgustu lanskega leta je bila z znanimi Dolanskijevimi predlogi pred inozemskimi gosti in zastopniki zveze nespretno prirejena demonstracija, ki naj bi oblastvo prisilila, da razpusti hrvaške gasilske edinice. Hoteli so izzvati oblastvo, da bi ono uničilo gasilsko organizacijo, ki da se je izjavila za delovanje proti obstoječim zakonitim predpisom. Tako bi oni, ki jim gasilstvo ni bilo po volji, dosegli dvoje: rešeni bi bili močne organizacije, ki se ni pridružila splošnemu političnemu pokretu, sovraštvo zaradi razpusta bi pa nosilo oblastvo in ne oni. Oblastvo je pa postopalo skrajno previdno in je obstoječe stanje pustilo. Nato so politični faktorji sami zahtevali, naj se hrvaško gasilstvo ali razide ali pa popolnoma spoji z drugimi organizacijami v narodnem pokretu.

Tisti, ki so s tako željo prišli in zahtevali uničenje gasilstva, pa niso računali z dejanskim stanjem, z močjo gasilske misli in s 70 letnim izročilom gasilske organizacije, ki jo je narod ustvaril, ki se je v narod vrastla in se uničiti več ne da! Odpor proti nameravanemu uničenju je bil tako splošen in se je pojavil sam od sebe tako, da so se danes že tudi najskrajnejši krogi v hrvaškem političnem vodstvu sprijaznili z mislijo, naj hrvaško gasilstvo ostane in naj še dalje zvesto služi gasilski ideji in svojemu narodu, dela za koristi splošnosti, naroda in države.

S svojim zadržanjem je hrvaško gasilstvo pokazalo, kako je v svojem jedru zdravo; dokazalo je tudi, da je hrvaška narodna organizacija, ki pa hoče sodelovati v bratskem sporazumu z ostalim gasilstvom v državi. Iz bojov in preizkušenj, ki jih je po hrvaškem gasilstvu prestalo, bo prišlo naše jugoslovansko gasilstvo močnejše in bolj strnjeno; potrebno je le, da imamo vsi dobro voljo in razumevanje in da nas vodi resnično gasilsko bratstvo in tovarištvo!

Službene vesti

Vesti starešinstva Gasilske zajednice za dravsko banovino

Avtorske nagrade, ki jih je treba plačevati za razne gledališke igre, pobira posebno društvo »Udruženje jugoslovanskih dramskih autora« (okrajšano UJDA). To društvo je sedaj po odobritvi prosvetnega ministrstva predpisalo višino raznih nagrad v posebni tarifi, iz katere po-
snemamo najvažnejše za naše čete:

Diletantska gledališča plačajo od 50 do 300 din od predstave.

Kinematografi plačajo avtorske nagrade po ugotovljenem kosmatem letnem dohodku.

Za **glasbene prireditve in dela** pobira avtorska centrala UJMA (Udruženje jugoslovanskih muzičkih autora), in sicer:

V gostinskih obratih, ki imajo redno godbo, se pobirajo nagrade od 90 do 700 din mesečno po razredih.

Za ples in razne zabave se pobirajo enkratni prispevki (za vsako prireditve posebej, in sicer po vrsti plesa ali zabave ter po krajevnih razredih od 30 do 700 din.

Humana in dobrodela društva (to so tudi prostovoljne gasilske čete) plačajo za vsako svojo **zabavo z godbo** po krajevnih razredih, in sicer: v krajih I. reda 75 din, II. reda 50 din, III. reda 40 din, IV. reda 30 din in V. reda 25 din; za druge prireditve, pri katerih sodeluje godba, plačajo humana in dobrodela društva vsakokrat v krajih I. reda 40 din, II. reda 30 din, III. reda 20 din, IV. reda 15 din in V. reda 15 din. — Za odmero avtorske nagrade je odločilen značaj društva, ne pa namen prireditve.

Pri nas v Sloveniji spada med **kraje I. reda** samo Bled (v sezoni), med **kraje II. reda** pa Ljubljana, Maribor in vsi kopališki in turistični kraji v sezoni. Kopališki in turistični kraji so določeni s posebno uredbo in so v Sloveniji sledeči:

Turistični kraji v ožjem smislu: Brežice, Brezje, Vitanje, Višnja gora, Gornja Radgona, Guštanj, Dolenji Logatec, Dravograd-Meža, Jesenice, Kostanjevica, Kočevje, Krško, Ljutomer, Marenberg, Metlika, Mozirje, Novo mesto, Ormož, Planina pri Sevnici, Prevalje, Preddvor, Ptuj, Sevnica ob Savi, Slovenska Bistrica, Slovenji Gradec, Tržič, Fram, Cerknica, Črna, Škofja Loka.

Turistični kraji klimatično-planinskega značaja: Bohinjska Bistrica, Golnik, Gorje pri Bledu, Gornji Grad, Dovje-Mojstrana, Jezersko, Kamnik, Kamniška Bistrica, Kranj, Kranjska gora, Lesce-Poljče-Begunje, Logarska dolina-Solčava, Luče, Ljubno, Radovljica, Rateče-Planica, Ribnica na Pohorju, Sv. Ana pri Trziču, Sv. Križ-Planina, Sv. Lovrenc na Pohorju, Srednja vas v Bohinju, Šmartno na Pohorju.

Turistični kraji kopališkega značaja: Dobrna, Dolenjske Toplice, Laško, Medijske Toplice, Rimske Toplice, Rimski vrelci-Kotlje, Rogaška Slatina, Slatina Radenci, Topolšica, Čateške Toplice, Šmarješke Toplice.

Kraj III. reda je v Sloveniji samo Celje.

Kraji IV. reda so vse občine z več ko 10.000 prebivalci, ki jih še nismo našli.

Kraji V. reda so vsi kraji (občine) z manj ko 10.000 prebivalci.

Avtorske nagrade se plačujejo po poštnih čekovnih položnicah. Številko poštočekovnega računa za UJDA in za UJMA bo povedala vsaka pošta, ki sprejema čekovna vplačila.

Prijavi prireditve političnemu oblastvu (okrajnemu glavarstvu ali policiji) je treba priložiti tudi dokaz o plačani avtorski nagradi.

Gasilska nabavljalna zadruga, za katero so bila na zajedničnem občnem zboru 10. aprila letos sprejeta pravila, bo imela svoj ustanovni občni zbor v nedeljo, 29. maja, v Ljubljani. Ustanovitelji zadruge: starešina dr. Kodre, tajnik Mežek, župni starešina Rupnik Jože in župni tajnik Dolničar, so začeli zbirati člane.

Nastop slovenskih gasilcev v Ljubljani avgusta 1939. Zajednica je že začela s predpripravami. Pozvala je župe k sodelovanju in začela je pripravljati snov za veliki nastop. Nastop bo združen z veliko gasilsko razstavo in velikimi vajami. Prireditve bo trajala dva dni.

Priznanje Zveze slovenskim gasilcem. Zajednica je dobila od Gasilske zveze kraljevine Jugoslavije dopis št. 1449 od 30. aprila 1938 s sledečo vsebino:

»Na 58. seji zvezinega starešinstva, ki je bila 22. marca t. l., je bilo odobreno poročilo vrhovnega inspektorja gasilske službe št. 1012/37 o prisostvovanju in poveljniških izpitih na X. in XI. strokovno tehničnem tečaju v Mariboru in v Ljubljani. Ob tej priliki je starešinstvo sklenilo, da se izrazi bratski zajednici pismeno priznanje za trud in prizadevanja pri delu za čim bolj uspešno vršitev teh tečajev.

Ko izvršujemo gornji sklep zvezinega starešinstva, vam k temu priznanju iz vsega srca častitamo in vas pozdravljamo s svojim bratskim gasilskim pozdravom.« Podpisana: Podstarešina Marković Stevan in vršilec dolžnosti tajnika Šel Jaroslav.

To priznanje je v ponos vsej slovenski gasilski armadi in njenemu vodstvu, je pa tudi nam vsem v vzpodbudo, da bomo tečaje nadaljevali tudi prihodnjo zimo.

»Gasilec«, več naročnikov. Zajednica je izdala vsem župam okrožnico št. 1690 od 29. aprila 1938., v kateri nalaga župnim upravam in starešinam, naj v svojem delokrogu stalno opozarjajo na naš list. **Pri rednih in izrednih pregledih bodo župni poslovalci pri četah ugotavljali, koliko članov čete dobiva list in če poznajo njegovo vsebino.** — Župe morajo vsak drugi mesec redno poročati o stanju naročnikov »Gasilca« v svojem področju.

Zavarovanje gasilcev. Gasilska zajednica za dravsko banovino v Ljubljani obvešča vse čete, da je nezgodno zavarovanje prijavljenih članov že izvedla s 1. aprilom t. l. pri Vzajemni zavarovalnici. Ker pa so dobljeni podatki le še pomanjkljivi za točno izvedbo zavarovanja, je Vzajemna zavarovalnica po svojih zastopnikih dostavila vsem četam, ki so prijavile svoje člane v nezgodno zavarovanje, posebne tiskovine v izpolnitev in podpis. Poudarjamo, da je bilo gornje izvedeno z vednostjo Gasilske zajednice ter pozivamo uprave čet, da izročijo zastopnikom Vzajemne zavarovalnice potrebne podatke.

Davki in takse na gasilske domove. Ministrstvo za finance, davčni oddelek, je izdalo razpis št. 8534 od 3. marca 1938., ki se glasi:

»Gasilski domovi so oproščeni plačevanja zgradarine po točki 6. člena 32. zakona o neposrednih davkih, če se ne oddajajo v najem ali če ne služijo v stanovanjske svrhe. Oprostitev plačevanja zgradarine ima za posledico tudi oprostitev plačevanja dopolnilne prenosne takse. Ker gasilske edinice (združenja) po svoji sestavi niso pridobitna podjetja, tudi ne morejo biti podvržena plačevanju pridobnine. Prav tako tudi ne pridejo v poštev ostali davki in takse.

Trošarine na električno (gasilci) v svojih domovih ne morejo biti oproščeni, ker jih trošarinski pravilnik v členu 10. ne omenja med izrecno naštetimi oprostitvami.«

Gornji dopis je ministrstvo za telesno vzgojo pod št. 3286 z dne 14. aprila 1938. poslalo Gasilski zvezi, ta pa pod svojo številko 1286 z dne 21. aprila 1938. vsem zajednicam. Gasilska zajednica za dravsko banovino objavlja dopis pod svojo številko 2607 z dne 27. aprila 1938.

Iz poročila tajnika Mežeka

Iz današnjih poročil boste razbrali, da je uprava naše zajednice pristopila k rešitvi vseh, za gasilstvo perečih vprašanj in jih tudi nekaj rešila.

Poslovanje v pisarni zajednice se je tekom leta zelo pomnožilo. Dočim je izkazoval še v letu 1935. vložni zapisnik 3097 številčk in v letu 1936. 3.872 številčk, vsebuje delovodni protokol za leto 1937. že 9.974 vložnih številčk. V letu 1935. je odpadlo na mesec povprečno 260 spisov, v letu 1936. 320 in v pretečenem koledarskem letu pa že 831. Povprečno je bilo treba protokolirati v letu 1935. dnevno po 8 spisov, dočim je v letu 1937. odpadlo na en dan že 28 aktov, ki jih je bilo treba rešiti. Poslovanje z akti se je tedaj v pisarni Gasilske zajednice povečalo napram letu 1936. za 158%, a napram letu 1935. za celih 222%.

Pri vsakodnevni rešitvi spisov je zajednica zasledovala vsako delo in gibanje v gasilskih edinicah. Storjeno je bilo vse, kar se je smatralo za gasilstvo v celoti ali za posameznika koristno in tudi opustili nismo ničesar, kar bi bilo potrebno v dobro naše organizacije storiti.

Naša zajednica obstoji iz 26 žup; najmanjša župa je Maribor-mesto, ki ima dve četi; največja župa po številu čet je Murska Sobota, ki šteje 105 čet z 2.581 člani, dočim je po številu članstva najmočnejša župa Ljubljana-okolica, ki ima 2.813 članov v 82 četah.

Gasilska zajednica je štela koncem leta 1936. 929 čet.

Letošnji gasilski koledarček navaja 946 čet. Pripomniti pa je, da je v tem številu mišljenih 6 prostovoljnih gasilskih čet, ki so takrat sicer že dejansko obstojale in delovale, niso pa bile še formalno po ministrstvu priznane (v koledarčku so označene z zvezdico). Do danes so od imenovanih 6 čet že 3 odobrene (Trstenik, Ščavnica, Visoko), dočim za ostale 3 (Nova Štifta, Soteska, Dobje) še do zdaj nimamo rešitve.

Koncem leta 1937. je štela naša zajednica 942 od ministrstva potrjenih čet, od katerih je 933 prostovoljnih, 6 industrijskih, 2 zavodski in 1 poklicna gasilska četa. Pripomniti je namreč, da se je p. g. č. Primostek (župa Črnomelj) prostovoljno razšla in se priključila p. g. č. Otok.

Z današnjim dnem pa imamo že 946 odobrenih gasilskih čet. Od konca leta 1936. pa do danes je narasla zajednica za 17 novih čet.

Medtem časom se je ustanovilo 20 novih prostovoljnih gasilskih čet, in sicer:

Gornji vrh (Novo mesto), Reber (Novo mesto), Tešanovci-Suhi vrh (Murska Sobota), Stoperce (Šmarje pri Jelšah), Radovci (Murska Sobota), Satahovci (Murska Sobota), Sv. Bolfenk na Kogu (Ptuj), Zibika (Šmarje pri Jelšah), Komovce (Dolnja Lendava), Zagajiči (Ptuj), Sv. Štefan (Šmarje pri Jelšah), Mali Kamen (Brežice), Vel. Mlačevo (Ljubljana-okolica), Spodnje Krapje (Ljutomer), Trstenik (Kranj), Ščavnica (Ljutomer), Stara vas-Loka (Novo mesto), Sava pri Litiji (Litija), Visoko (Kranj), Pršetinci (Ptuj).

Od števila 20 moramo odšteti tri čete, in sicer: P. g. č. Visoko (župa Kranj) je likvidirala in se je na novo ustanovila.

P. g. č. Podvelka (župa Maribor-desni breg) se je razšla.

P. g. č. Primostek (župa Črnomelj) je prenehala in se priključila p. g. č. Otok.

Poleg tega je zaprosilo za odobritev še sedem nadaljnjih gasilskih čet, od katerih pa še rešitve nismo prejeli, in sicer so to:

Nova Štifta (Gornji grad), Soteska (Novo mesto), Dobje (Šmarje pri Jelšah), Bistrica (Kranj), Lakonica (Novo mesto), Topla Reber (Kočevje), Prožin (Celje).

Glede sprememb imam omeniti le toliko, da je odobreno preimovanje p. g. č. Stanežiče v p. g. č. Stanežiče-Dvor (župa Ljubljana-okolica) in p. g. č. Ruše II. v p. g. č. Smolnik-Ruše (župa Maribor-desni breg).

Tov. gasilske čete je opozoriti, da je vsakršno samovoljno spreminjanje nazivov zabranjeno ter je treba za to prav tako zaprositi pristojno ministrstvo, kakor pa za potrditev novoustanovljene čete (navodila glej v letošnjem koledarčku).

V informacijo navajam, da so zaprosile za spremembo imena, kar pa še ni potrjeno, naslednje gasilske čete:

P. g. č. Žihlava-Bolehnečici v p. g. č. Bolehnečici (župa Ljutomer).

P. g. č. Tomišelj v p. g. č. Tomišelj-Brest (župa Ljubljana-okolica).

P. g. č. Sv. Marjeta niže Ptuja v p. g. č. Gorišnici (župa Ptuj).

Zaprositi pa bo morala tudi p. g. č. Zakot (župa Brežice), ako se hoče v bodoče imenovati p. g. č. Brežice-okolica.

V koledaričnem letu je imelo starešinstvo 8 sej, osrednji odbor 7 in nadzorni odbor 2 seji. V poslovnem letu, računano od lanske III. redne glavne skupščine z dne 25. aprila pa do danes se je starešinstvo sestalo na 7 sejah, od katerih je bila ena žalna, osrednji odbor pa je zasedal šestkrat.

Nadalje je imel v pretečeni poslovni dobi tehnični odsek tri običajne in eno sejo ožjega odseka, samarijanski odsek eno, kulturno-prosvetni odsek dve, uredniški (tiskovni) odsek tri in odsek za »Samopomoč« dve seji. Odsek za »Nabavljalno zadrugo« se je sestal k dvema sejama, kjer so se tudi predelala pravila novoustanovljene »Nabavljalne zadruge«. Med letom pa je bil izbran tudi poseben odsek za sestavo osnutka k spremembi zakona o organizaciji gasilstva, ki je zadevo predelal na petih sejah.

Gasilska zajednica je prejela meseca decembra m. l. od kr. banske uprave obvestilo o višini vplačanega prispevka s strani zavarovalnic za leto 1937.; 4½% gasilski sklad znaša din 1.259.786.32. Po § 79 zakona o organizaciji gasilstva pripada od tega sklada: Gasilski zajednici 20%, t. j. din 251.957.—; gasilskim župam 10%, t. j. din 125.978.50; gasilskim četam 60%, t. j. din 755.871; gasilski zvezi 10%, t. j. din 125.979.82.

Predlog za razdelitev podpor gasilskim župam je poslala zajednica banski upravi dne 5. marca t. l. Razdelitev se je predlagalo po ključu, da prejme vsaka župa kot temeljno osnovo din 2.000.— ter za vsako v njej včlanjeno četo po din 75.—.

Predlog za razdelitev podpor gasilskim četam se je nekoliko zavlekel, ker se je čakalo na odgovor Vzajemne zavarovalnice z ozirom na pogodbo glede zavarovanja gasilcev proti nezgodam. Po pogodbi mora namreč zajednica odtegovati pri podporah zavarovalne premije, ki znašajo letno po din 10.— za posameznika.

Gasilskim četam pripada iz gasilskega sklada za leto 1937. din 755 tisoč 871.— Razdelitev je bila predlagana po sličnem principu kakor lansko leto, to je, da dobi vsaka četa kot osnovo din 400.— in za vsakega člana še po din 9.—

O načinu razdelitve se je pojavilo tu in tam kako drugo stališče, tako n. pr., da naj bi se podeljevale po premoženjskih razmerah in slično. Po vsestranskem razmotrivanju pa se je izkazalo, da je naš ključ razdeljevanja zaenkrat še najpravičnejši in najmanj ozkosrčen.

Podpore so v primeri z letom 1936. manjše in to iz razloga, ker so zavarovalnice vplačale v 4½% gasilski sklad v letu 1937. din 219.139.— manj, kakor pa leta 1936.

Poskrbeli pa bomo, da se v prihodnjem letu podpore iz 4½% gasilskega sklada nakažejo posameznim edinicam vsaj tekom meseca februarja.

Nekatere čete se še vedno obračajo s prošnjami za podpore na Gasilsko zajednico. Ponovno smo že naglasili, da Gasilska zajednica takih podpor ne more nakazovati, ker v to svrho ne razpolaga prav z nobenimi krediti.

Gasilska zveza kraljevine Jugoslavije v Beogradu je sklenila na seji od 11. do 13. oktobra 1937., da bo dotacijo, ki jo prejme od ministrstva, odstopila Gasilski zajednici v razdelitev med najpotrebnejše čete, ker naša zajednica sama pač najbolj pozna krajevne prilike in potrebe v posameznih slučajih. Zato je tudi vse na njo naslovljene prošnje odstopila zajednici. Vse te prošnje, kakor tudi pozneje došle vloge vodimo v evidenci; do danes jih imamo že 69 po številu. Čim prejmemo od Zveze subvencijo, bomo nakazali posameznim edinicam podpore po svoji najboljši vesti. Popolnoma ustreči željam posameznih prošenj seveda ne bo mogoče, ker že samo 32 prosilcev prosi podpore v višini nad din 620.000.— dočim ostalih 37 prosilcev višine zaprosenega zneska niti ne navaja.

Gasilske čete vlagajo prošnje v pretežni večini za odplačilo dolga radi nabave motork, gradnje in popravila gasilskih domov in za odplačilo nabavljenih predmetov ter orodja, ker jim dobavitelj grozi z odvzemanjem ali pa z visokimi obrestmi. Nekatere čete delajo pogodbe, ne da bi si preje zagotovile potrebne vire dohodkov; ko pa jim dobavitelj zagrozi, tedaj predložijo vse svoje siromaštvo zajednici v nadaljnje poslovanje. Tako postopanje, ki tudi ni v skladu z izdanimi gasilskimi predpisi in navodili, ne kaže baš vzornega gospodarstva ter kvari tudi ugled gasilstva. Žalibog, da ne bo mogoče ugoditi tudi prošnjam za brezobrestno posojilo, ker kljub vsemu prizadevanju še ni bilo mogoče izposlovati tozadevnih sredstev. Na vsak način pa se bo treba ozirati na čete onih krajev, ki so bili hudo prizadeti vsled vremenskih katastrof, ker jim tamonjnje ljudstvo vsled prevelike obubožanosti ne more priskočiti na pomoč.

Gasilstvo danes ni nič več to, kar je morda nekdanj bilo. Naš gasilec se v polni meri zaveda težkih nalog, ki ga čakajo, če in kadar bo treba nastopiti tudi v obrambo domovine. Nova doba, novi izumi v pogledu tehnike silijo nas vse, da mislimo na obrambo pred zračnimi napadi v slučajih vojne. Gasilci se s polnim zanimanjem vežbajo in izpopolnjujejo svoje znanje, in kako naj vrše to težko delo brez orodja in potrebne opreme.

Občine se v splošnem zavedajo važnosti gasilske organizacije. Vendar je pa še na žalost nekaj primerov, ko gasilskim četam ne votirajo vsaj približno primernih podpor in ki bi naj vsaj prilično odgovarjale njih potrebam. So celo slučaji, ko se morajo čete boriti za naravnost sramotno nizke zneske. Taki primeri kažejo popolno nerazumevanje in nepoznanje naše najvažnejše in brez vsakega dvoma najpotrebnejše institucije. Res je nemogoče, v posameznih primerih predvidevati v proračunih dejanski potrebi primernih zneskov vsled splošne štednje in redukcije, vendar pa ne bi kazalo, izvrševati redukcij edino le na škodo gasilstva. Če ne bi bilo prostovoljnih gasilcev, bi morala občina izključno sama skrbeti vsaj za požarno varnost svojega okoliša in brez dvoma neprimerno globlje poseči v blagajno. Večina občin gre gasilstvu na roko. Vse tovariške čete pa je opozoriti, da skrbe vedno za dobro razmerje z občinskimi upravami ter da se tudi pravočasno pobrigajo za sestavo in razgrnitev občinskega proračuna. Na to smo čete že večkrat opozarjali in jih tudi na tečajih poučevali.

Gasilska zajednica je iz obresti zajedničnega podpornega sklada za leto 1937. v iznosu din 5.894.48 nakazala 31 nepotrebnejšim in za zaslužek nesposobnim in starim gasilcem enkratne podpore v višini od din 100.— do din 200.—.

Meseca maja 1937. je bilo na področju naše zajednice odlikovanih 17 gasilcev z državnimi odlikovanji, in sicer: z redom Jugoslovanske krone IV. stopnje dva, z redom Sv. Sava IV. stopnje eden, z redom Sv. Save V. stopnje trije ter z zlato in srebrno kolajno 11. Istočasno je bilo odlikovanih tudi 21 prostovoljnih gasilskih čet, ki že obstojajo nad 60 let, in sicer prostovoljni gasilski četi Ljubljana-mesto in Maribor-mesto z redom Sv. Save IV. stopnje, 19 čet pa z redom Sv. Save V. stopnje.

Gasilska zveza kraljevine Jugoslavije v Beogradu je od zadnje skupščine do danes odlikovala 91 gasilcev z zaslužnim križcem III. stopnje.

V celoti je prejel v dravski banovini od vsega početka do danes 197 gasilcev zaslužni križec III. stopnje in 7 gasilcev zaslužni križec II. stopnje.

Osrednji odbor Gasilske zajednice je v smislu tozadevnega predpisa podelil srebrne zaslužne križce za požrtvovanje. Prejelo je te križce 119 gasilcev, 24 gasilcev pa zlate križce za posebne zasluge.

Na večkrat izražene želje s strani članstva, ki je želelo imeti vidna priznanja za dolgoletno službovanje, se je Gasilska zajednica v smislu sklepa osrednjega odbora odločila izročiti gasilcem odlikovanja v smislu predpisa o izdajanju pohvalnega priznanja in odlikovanja, ki je bil sprejet od uprave Gasilske zveze že januarja 1936. To delo je dalo dosti opravila, vendar pa je bilo v celoti izvršeno in nismo pri tem prav nikogar prezrli, ki je bil predlagan in ki mu je to tudi padalo. Starešinstvo je izdalo v skupnem: za 10 letno službovanje 1521 kolanj, za 15 letno 1269 komadov, za 20 letno službovanje 876, za 30 letno 744, za 40 letno 183 in za 50 letno 56 komadov, skupaj 4.649 komadov, kar se pravi, da je bilo s temi odlikovanji dano priznanje 15 % celokupnega našega gasilstva.

Uvidelo pa se je, da je naše gasilstvo prav tako potrebno izobrazbe za administrativno poslovanje. Ako upravno poslovanje v naših edinicah ne funkcionira brezhibno, je tudi vsakršen uspeh onemogočen. Vsled spoznanja, da poslovalci nekaterih gasilskih edinic ne poznajo niti najosnovnejših pojmov pisarniškega in blagajniškega poslovanja ter da so jim bili gasilski predpisi docela nepoznani, se je zato odločila Gasilska zajednica pozvati vse tovariške župe, da v lastnem delokrogu prirede celodnevne administrativne tečaje. Temu našemu pozivu se je v polnem obsegu odzvalo 19 žup, in sicer so priredile administrativne tečaje župe: Dravograd, Škofja Loka, Novo mesto, Ljubljana-mesto, Gornji grad, Celje, Maribor-mesto in Maribor-desni breg, Ljubljana-okolica, Šmarje pri Jelšah, Dolnja Lendava, Kamnik, Litija, Brežice, Maribor-levi breg, Radovljica, Kranj, Slovenj Gradec in Ptuj.

Z zadovoljstvom je beležiti, da so se gasilci tako tehničnih, kakor administrativnih tečajev razveselili in da je bila povsod polnoštevilna udeležba. So celo slučaji, da od pozvanih poslovalcev pri administrativnih tečajih niti enega ni manjkalo. Dobro znamenje je tudi to, da člani zahtevajo, da se taki tečaji ponavljajo. Z večih strani smo že čuli, kar tudi sami opažamo, da je topogledna šola že rodila nekaj uspehov.

V letu 1937. je bilo vse polno prireditev, na katere so posamezne ustanove prosile za zastopstvo zajednice in ki se jih je zajednica v okviru možnosti udeležila; vsem seveda ni bilo mogoče ustreči.

Letošnji gasilski koledarček vsebuje vse ono, kar je za tehničnega ali administrativnega poslovalca, kakor tudi za vsakega člana nujno potrebno. Izšel je v nakladi 4.000 izvodov, to je skoro še enkrat toliko kakor prejšnja leta. Precej naročil pa smo še prejeli, katerim nismo mogli ustreči, ker nam je zaloga pošla. Oglasov je bilo naročenih 175, kar je zneslo okrog din 19.000.—; vsled tega je bilo mogoče koledarček v takem obsegu nuditi le za din 10.— za komad.

Sklepi lanskoletne skupščine so bili s strani zajednice vsi izvršeni. V kolikor so bili izvedljivi, tudi ugodno rešeni. Rešitve pa smo poročali sproti.

V vseh gasilskih župah so se izvršile letne redne skupščine, in sicer: Dravograd 6. februarja 1938; Maribor-mesto 9. februarja 1938; Brežice in Celje 13. februarja 1938; Gornji grad, Krško, Murska Sobota, Ptuj, Novo mesto in Ljutomer 20. februarja 1938; Ljubljana-mesto, Ljubljana-okolica, Maribor-desni breg, Kamnik in Škofja Loka 27. februarja 1938; Logatec, Slovenj Gradec, Dolnja Lendava, Laško, Litija in Maribor-levi breg 6. marca 1938; Šmarje pri Jelšah, Črnomelj, Kočevje in Radovljica 13. marca 1938 ter Kranj 20. marca 1938.

Poslovanje pri gasilskih edinicah se je zboljšalo. Želeti pa je, da se predlogov, ki jih kdo stavi, naknadno ne spreminja, ker to silno otežkoča redno delo. Prav tako se nekatere čete še ne morejo sprijazniti, da je treba vloge dostavljati instančnim potom v smislu predpisa o pisarniškem poslovanju. Največji nedostatek pa obstoji v tem, da se na posamezna stavljenja vprašanja in okrožnice odgovarja večinoma le po dolgih mesecih in še to po večkratnih urgencah.

Iz poročila uprave »Samopomoči«, ki ga je dal upravnik Mikuz

Da dobe sedanji kakor bivši člani in vsi gasilci popolnejši pregled o dosedanjem delovanju »Samopomoči«, podajam naslednjo tabelo, po kateri bomo razmišljali, zakaj je opešala »Samopomoč« in kako jo je sklenila sedanja uprava poživiti.

Leta	društev	članov	smrt	din p. pos.
1927	221	4156	30	4086.—
1928	220	2700	55	2987.—
1929	262	4000	37	2254.—
1930	264	5260	78	2894.—
1931	198	4000	66	2878.—
1932	160	3231	52	2125.—
1933	155	2895	53	2000.—
1934	147	2151	48	2000.—
1935	138	2059	51	2000.—
1936	121	1208	39	1423.—
1937	109	1014	21	1000.—

Iz te tabele razvidimo, da je pristopilo v začetku z navdušenjem 221 čet s skoro vsemi člani v »Samopomoč«, toda ko so mlajši člani koncem leta izvedeli, da so pobrali dediči 30 umrlih tovarišev tri četrtine vplačanih zneskov, so obupali, da bi bili deležni njih dediči enake posmrtnine, zato so trumoma izstopili.

JGZ je nato sklenila na občnem zboru leta 1928., da morajo vstopiti v »Samopomoč« vsi gasilci, izdala leta 1929. prenovljena »Pravila«, ki so rodila leta 1929. do 1931. precej uspeha, toda že pričenši z letom 1931. je zopet začelo padati število članstva. V letu 1932. do 1935. je obdržala višino članstva posmrtnina (ca. 2000 din), ki jo je omogočilo posojilo Gasilske zajednice, a ko je bilo to izčrpano, je takoj padla posmrtnina in z njo tudi število članstva.

V letu 1937. smo sicer izgubili 12 čet od leta 1936., vendar smo ohranili prav do zadnjega časa ca. 1000 članov, tako da smo zaprosili čete, naj za to leto potrpe s posmrtnino din 1000, ker bomo skušali z l. 1938. poživiti »Samopomoč« in ji tako zagotoviti obstoj. V ta namen smo se obrnili lani na skupščino Gasilske zajednice s prošnjo, naj prepreči razpad te prekornostne ustanove, ki je razdelila v 11 letih svojega obstoja 1,278.615 din dedičem 532 umrlih gasilcev. Z navedbo dejstva, da je v številu 1016 članov »Samopomoči« nad 250 gasilcev, ki že delujejo nad 40 do 50 let pri gasilstvu, smo dosegli, da je sklenila lanska skupščina dne 25. aprila 1937., da se nakaže »Samopomoči« iz 4% gasilskega sklada din 30.000.— podpore. Obenem je Gasilska zajednica založila za leto 1937. vse upravne in druge stroške, tako da je služila vsa v l. 1937. vplačana članarina le za izplačilo posmrtnin in za naložitev rezervnega sklada, ki ga prej ni bilo.

Blagajniški zaključek izkazuje din 26.218.41 saldo. S preostankom tega in s 30.000 din podpore, skupaj ca. din 50.000.— se bo ustanovil z letošnjim proračunom rezervni sklad, iz katerega se bodo izplačevale leta 1938. vse posmrtnine in krili morebitni primanjkljaji.

Kraljevski banski upravi smo vsi člani »Samopomoči« iskreno hvaležni za podporo din 5.000.—.

Uprava »Samopomoči« je razmišljala vse leto, kako bi se jo dalo poživiti.

Ali naj zviša posmrtnino? Ako bi storila to, bi morala zvišati tudi vse v l. 1937. izplačane posmrtnine z enako vsoto. Ako bi doplačala na vsako (13 za l. 1936., 21 za l. 1937., skupaj 34) po din 500.—, bi izplačala za vse din 17.000.—. V letu 1938. bo najmanj 20 smrtnih slučajev, katerim bi se dodalo din 10.000.—; s tem bi porabili skoro polovico rezervnega sklada. Tako bi bili koncem leta 1939. v enakem položaju kakor l. 1936., to je brez vsake rezerve.

Ali naj se poizkusi še enkrat z obveznim zavarovanjem vseh gasilcev? Bil bi najbrže isti uspeh, kakor je bil v letu 1929. do 1931. Vseh 346 čet, ki so že bile včlanjene, ne spravimo s članarino din 40.— vnovič v »Samopomoč«, toliko manj z zvišano članarino!

Po naročilu g. dr. Kodreta, starešine Gasil. zajednice, sem sestavil osnutek za nova pravila, ki jih je g. doktor strokovnjaško predelal, potrdil odsek »Samopomoči« na seji dne 16. jan. 1938., enako osrednji odbor dne 28. februarja 1938. z malimi popravki in jih predlagamo danes skupščini v dokončno odobritev.

Uprava »Samopomoči« upa, da se bo dalo s temi »Pravili« »Samopomoči« tako trdno podlago, da bo gotovo uspevala, če se je bo le hotelo okleniti članstvo.

Prednosti novih »Pravil« so te: 1. da bo plačevalo članstvo za manj smrtnih slučajev manj, kakor do zdaj. Tako je plačalo v letu 1937. za 21 smrtnih slučajev din 40.—, v tekočem letu bo plačalo za enako število le din 21.— (1 din za smrtni slučaj), dediči pa bodo dobili tudi po din 1000.—, kakor do zdaj. Posmrtnine se bodo plačevale takoj po prejemu »Mrliškega lista«, ker plačuje »Samopomoč« te iz rezervnega sklada. 3. Rezervni sklad bo varovala enoletna karenčna doba, da se onemogoči zloraba »Samopomoči«. Novi člani pridobe pravico do lastne posmrtnine šele po preteku enega leta, ko so plačali poleg din 10.— pristopnine tudi vse smrtne slučaje preteklega leta. 4. V »Samopomoč« se bo sprejemalo gasilce do izpolnjenega 60. leta starosti, vendar le s potrdilom čete, da še izvršujejo gasilsko službo. 5. Vsako leto bo določevala skupščina Gasilske zajednice po potrebi članarino, kakor posmrtnino za prihodnje leto. Pri večjem številu članov bo namreč članarina lahko manjša, a posmrtnina večja.

Zdaj ima »Samopomoč« še 888 članov od 106 čet, katere upa z Vašo pomočjo in novimi pravili še letos povečati nad 1000 članov.

Ako pomislimo, da se je že pričakovalo likvidacije te prekristne ustanove, ker smo imeli spomladi 1937. pač din 15.768.78 saldo, iz l. 1936. pa že 20 neplačanih smrtnih slučajev, dne 31. dec. 1937. pa imamo saldo din 25.728.41 in vse posmrtnine izplačane, tedaj smo lahko veseli, da smo prebredli srečno leto 1937. in nastopi boljša doba za »Samopomoč«.

SUKNO!

GASILSKE ČETE!

ZA GASILSKE UNIFORME NABAVITE
NAJCENEJE PRI

FR. DOBOVIČNIK, CELJE

Pod zavoj damo lahko kat trd, okrogel predmet (komad še zaprte obveze, kos lesa itd.), da se ojača pritisk na žilo. Če imamo pri rokah samo robec, ga zložimo po dolgem, ga ovijemo narahlo okrog nadlehti ter ga čvrsto zavozlamo. Nato porinemo med robec in nadleht kak podolgovat predmet (kos lesa ali podobno) ter ga začnemo sukati. Sučemo ga tako dolgo, da se robec čvrsto oprime roke in se krvavitev ustavi. Ko se nam je posrečilo ustaviti krvavitev, hitro po zdravniško pomoč ali pa v bolnico. Dolgo ud ne sme biti zadrtnjen. Kmalu nastopijo neznosne bolečine, po 3—4 urah pa začne dotični ud odmirati. Zato je treba v takem slučaju hitre zdravniške pomoči.

Glede žil v zapestju treba omeniti sledeče. Pod palcem, tik zraven vidnih kit poteka odvodnica, na kateri navadno merimo bilo ali puls. Pogosto se zgodi, da si jo hoče kdo v samomorilnem namenu prerezati. Žila leži navidezno površno pod kožo. V resnici je pa dobro zavarovana med obema kostmi podlehtnice. Pri povprečnem vrezu bodo trpele predvsem kite, potom katerih gibljemo roko, žila sama pa ostane navadno nepoškodovana. Če je žila le odprta, spoznamo to takoj iz curka krvi, ki brizga ritmično z utripom srca iz rane. Če pa tega ni, je žila ostala cela. Radi manjše krvavitve pa še ni treba stiskati žile v nadlehti. Pač pa bodi zavoj strogo sterilen. Če bi se rana gnojila, ne bodo sešite kite nikdar zrastle, roka ne bo več za rabo.

Pri krvavitvah na spodnji okončini ravnamo podobno. Glavna žila odvodnica pride pod dimljani na površje. Tam jo lahko otipamo, nekako v sredini, na sprednji strani. Če nimamo elastične ob-

Slika št. 18: Pri krvavitvah v območju spodnjih okončin skušamo stisniti glavno odvodnico kakor kaže slika.

veze ali kake večje rute, jo moramo stisniti s palcem. To napravimo tako, da izmenoma pritiskamo palec ene roke z drugim. Na ta način se ena roka lahko vedno odpočije. (Če bi pritiskali z obema palcema obenem, bi se utrudili obe roki hkrati.) (Slika 18.)

To in ono

ZA SPOMIN

(V tem odstavku bomo objavljali kratka poročila o delovanju in življenju ter male slike naših v teku leta umrlih gasilcev. — Čete naj zbirajo vse podatke in jih pošiljajo uredništvu obenem s slikami. Slike naj bodo doprsne in brezhibne.)

Pomembni spominski dnevi

(»Naša moč« št. 5, 1938.)

27. aprila 1896. je umrl v Ljubljani stolni kanonik Luka Jeran, nabožni pesnik in pisatelj; rodil se je 16. okt. 1818. v Javorjah v Poljanski dolini. Prve svoje pesmi, v katerih odseva predvsem ljubezen do slovenstva, je priobčil v »Novicah«. Pozneje se je posvetil samo nabožni pesmi. Njegovo življenjsko delo je pa urejevanje »Zgodnje Danice«, v katero je napisal nešteto člankov.

28. aprila 1845. je umrl v Ljubljani Jakob Franc Mahr, organizator trgovskega šolstva pri nas. Trgovsko šolo v Ljubljani je ustanovil l. 1834. »Mahrova šola« je bila izredno dobra in je slovela po vsej Avstriji ter tudi daleč preko njenih mej.

5. maja 1893. je umrl v Ljubljani pesnik Josip Cimperman; rojen je bil v Ljubljani 19. februarja 1847. Kot učenec je za vse življenje ohromel, najprej po nogah, pozneje pa deloma tudi po rokah. V gimnazijo zaradi bolezni ni mogel, a se je vseeno učil vseh glavnih gimnazijskih predmetov, v prvi vrsti literature in jezikov. Leta 1869. je izdal prve pesmi. Mnogo je prevajal in je bil nekaj časa tudi korektor »Ljub-

ljanskega zvona«. Svoje najboljše pesmi je izdal v zreli dobi v posebni zbirki leta 1888.

6. maja 1740. se je rodil na Dunaju vodni tehnik Gabrijel Gruber. Bogoslovje je dovršil v Gradcu; bil je jezuit. L. 1769. je prišel v Ljubljano na licej, kjer je poučeval risanje, geometrijo, mehaniko in vodno vedo. Ime »Gruberjev kanal« v Ljubljani nas spominja na njegovo glavno delo. Delati so ga začeli leta 1772., dovršili so ga pa leta 1782. S kanalom je dobil tudi načrt za osušitev barja določeno obliko. Pozneje je bil Gruber rektor jezuitskega kolegija v Petrogradu v Rusiji, kjer je tudi umrl 26. marca 1805.

7. maja 1792. se je rodil v Udmatu pri Ljubljani pisatelj Janez Cigler; umrl je leta 1867. kot župnik v Višnji gori. Za slovenščino se je že zgodaj navdušil ob Vodnikovih pesmih. Izdal je več cerkvenih knjig; štiri poslednje reči, Duhovni studenec in religiozno povest Življenje sv. Heme. Napisal je tudi mnogo člankov. Njegovo najboljšo literarno delo je pa »Sreča v nesreči ali popisovanje čudne zgodbe dveh dvojčikov« (1836.), ki je prva slovenska izvirna povest in je dosegla v tisti dobi lep uspeh. Ostali njegovi dve povesti pa nimata posebni vrednosti, ker so se razmere v tem času (1863. do 1866.) že precej spremenile.

9. maja 1883. je umrl v Šmohorju v Ziljski dolini pesnik in duhovnik Jernej Levičnik; rojen je bil 15. avgusta 1808. v Železnikih. Za slovenščino se je vnel že zgo-

Kot splošno pravilo velja: ranjeni ud najprej pokoncu, potem zavoj.

Krvavitve iz dovodnic

Če je ranjena večja dovodnica, teče iz nje sicer veliko krvi, vendar položno. Ta krvavitev se ustavi z navadnim zavojem preko ranjenega mesta. Najčešče se to dogaja pri krčnih žilah. Pri nekaterih ljudeh, ki so po naravi k tej bolezni nagnjeni in imajo pretežno stoječe poklice, pa tudi pri ženskah po porodu se žile dovodnice na nogah razširijo, včasih v gorostasni meri. Slišali smo uvodoma, da dovodnice niso elastične. Vsled tega se rajši vdajo pritisku krvi. Te žile se potem imenujejo krčne žile. Koža nad njimi postane zelo tanka, žile same pa tudi. Tako se zgodi, da taka žila tudi počni in se kri razlije navzven. Če so krčne žile prav velike, postane taka krvavitev lahko tudi pogubna. Če si predočimo krvni obtok, razumemo takoj, da v takem slučaju noge ne smemo podvezati nad rano, ker bi s tem samo ojačali krvavitev. Podvežemo pod rano ali naravnost na rani.

Krvavitve iz notranjih organov

Krvavitev iz ušesa po kaki poškodbi ali udarcu pomeni, da je počilo dno lobanje. Pustimo krvaveti, uho zavijemo samo zunanje, zdravnika opozorimo na krvavitev, ki je večkrat samo neznatna in kmalu neha. Krvavitev iz ušesa je torej vedno znak resne poškodbe in spada takoj v bolnico. Nikakor pa ne smemo ušesa čistiti ali kaj vtikati v uho, ker je nevarnost infekcije za možgane zelo velika.

Krvavitev v možganih ali možganska kap. Krvavitev v možganih imenujemo navadno možgansko kap, kadar nastopi sama od sebe in ne kot neposredna posledica poškodbe. Kadar izgubijo odvodnice vsled kake bolezni svojo prožnost in postanejo krhke ali kadar je krvni pritisk v žilah prevelik, se zgodi, da počni kaka žilica v možganih, kri se razlije in pritiska na bližnje predele možganov. Živčne stanice v pritisnjenih delih nehalo delovati, odgovarjajoči deli telesa (na nasprotni strani) ohromijo vsled tega. Če je krvavitev obsežna, umre bolnik po kratko trajajoči globoki nezavesti. Če je krvavitev manjša, včasih bolnik sploh ne izgubi zavesti, večkrat ohromi samo del telesa. To stanje se pod primerno oskrbo zopet popravi. Če ohromi desna stran telesa, se nahaja krvavitev v levi strani možganov.

V tem slučaju bolnik tudi ne more govoriti, ker se nahajajo stanice za govor v levi polovici možganov. Če je pritisnjena desna stran možganov, ohromi leva stran telesa, vendar pa bolnik lahko govori, če je le pri zavesti.

Če kdo nenadoma omahne, roka in noga ene strani sta mu mrtvi, usta so zavlečena v stran, tedaj lahko smatramo, da ga je zadela možganska kap. Da zmanjšamo dotok krvi v možgane, ga položimo tako, da ima glava vzvišen položaj. Na glavo damo mrzle obkladke ter pokličemo zdravnika, ki bo ukrenil nadaljnje. Boljše je, če mu ne damo piti, ker bi se mu tekočina skraja zaletela.

Krvavitev iz nosa. Krvavenje iz nosa je pri mladih ljudeh pogosta in po navadi brezpomembna reč. Pri starejših ljudeh je pa to skoraj vedno znak kake resnejše notranje bolezni. Navadno izvira krvavitev blizu konice nosa, na hrustančastem delu. Bolnika posadimo na stol, glavo naj drži pokoncu. Čim namreč nagne glavo naprej, pride več krvi v glavo, krvavitev postane močnejša. Ukažemo mu, naj diha mirno in globoko. Na nos in na tilnik mu damo mrzle obkladke. Z roko naj si čvrsto stiska hrustančasti del nosa. Navadno neha po teh ukrepih krvaveti. Lahko porinemo v krvavečo nosnico podolgovat kos vate, ob kateri se kri hitreje strdi. Čim se kri strdi, zamaši krvavečo žilico. Če se pa bolnik vsekne, s tem samo odstrani strjeno kri in krvavitev začne znova. Isti učinek nastopi, če vleče bolnik vođo skozi nos. Kakor je to zelo priljubljeno, je pa vendar napačno, ker odnese voda strjeno kri in sploh preprečuje strjevanje.

Če se nam na opisane načine ni posrečilo ustaviti krvi, ne smemo več izgubiti niti trenutka, temveč moramo bolnika spraviti čimprej k zdravniku ali v bolnico, kjer so na razpolago uspešnejša sredstva. Število nesrečnežev, ki so izkrvaveli iz nosa, ni ravno majhno, čeravno je treba priznati, da je tako krvavenje za marsikoga koristno, posebno če ima prevelik pritisk krvi. Pri takemu deluje liki varnostnemu ventilu. Vendar pa pripada sodba o temu le zdravniku, naša dolžnost pa je, da nasvetujemo vsakemu, ki krvavi večkrat iz nosa, naj se pusti zdravniško preiskati, ker se za tem krije navadno resno obolenje.

Krvavitev iz pljuč. Vsaka krvavitev iz pljuč spada takoj v zdravniško oskrbo. Mnogokrat je prvi znak nevarnega obolenja pljuč. Če je krvavitev močna, je navadno vzrok pljučna je-

daj, in sicer ob Metelku v Ljubljani in ob Slomšku v Celovcu, kjer je tudi sodeloval pri njegovih nabožnih knjigah. Kot pesnika ga je posebno navdušila Kranjska čbelica. Bil je prijatelj Prešerna, ki ga je hotel navdušiti za prevod Schillerjeve Device Orleanske; pozneje jo je tudi res prevedel. Napisal je tudi slavospjev »Katoliška Cerkev«. Važen v njegovem literarnem življenju je življenjepis Prešerna, ki ga je ob drugi obletnici Prešernove smrti priobčil v »Carinthiji«. Življenjepisi so pisan toplo in iskreno, s točnim poznavanjem Prešernovega življenja.

10. maja 1919. je umrl v Ljubljani umetnostni zgodovinar stolni kanonik Janez Flis; rojen je bil 27. februarja 1841. Leta 1885. je spisal knjigo »Stavbinski slogi«, ki kot prva slovenska knjiga obdelava zgodovino stavbarstva. Drugo njegovo delo je »Umetnost v bogočastni službi«, kjer obravnava zgodovino cerkvene opreme. Bil je tudi predsednik Društva za krščansko umetnost.

11. maja 1867. se je rodil v Kostanjevici na Dolenjskem Ivan Belle. Leta 1909. je postal ravnatelj Kmetijske šole v St. Juriju ob juž. Žel., kjer je ostal do svoje smrti 30. maja 1924. Napisal je mnogo člankov o vinogradništvu, sadjarstvu in občem kmetijstvu, ki jih je objavljaj v raznih strokovnih listih. Ustanovil je tudi Sadjarsko društvo, ki se je pozneje preselilo v Ljubljano.

15. maja 1864. je bil rojen v Celju jezikoslovec Vatroslav Oblak.

študiral je v Celju, Zagrebu in na Dunaju, kjer je leta 1891 promoviral iz slovanskega in primerjalnega jezikoslovja. V Makedoniji je študiral tamošnja narečja in se je leta 1893. habilitiral v Gradcu za jugoslovansko jezikoslovje. — Umrl je še čisto mlad 15. aprila 1896. Izredno mnogo je znal; na Dunaju n. pr. se je učil pri Jagiču. Izdajal je starejše slovenske tekste in napisal je mnogo razprav. Zelo je obogatil poznavanje jugoslovanskih jezikov.

19. maja 1869. se je rodil v Kamniku pesnik Anton Medved; umrl je 12. marca 1910. kot župnik na Turjaku. Njegovo življenje je bilo tragično, polno duševnega in telesnega trpljenja. Iz njegovih gimnazijskih let je ohranjen pesniški album z lastnimi risbami »Opevane slike Kamnika in okolice«. V bogoslovju je postal sotrudnik »Doma in sveta« in »Ljubljanskega zvona«. Bil je tudi epik; snov je jemal iz krajevne in slovanske zgodovine. Poezije je izdal leta 1905., drugi zvezek pa leta 1909. Medved je bil tudi dober dramatik: Savel, Viljem Ostrovhar in Kacijanar, Za pravdo in srce, Krivica in dobrota, Na odru življenja, Na ogledih, Stari in mladi, Črnošolec.

21. maja 1851. se je rodil v Radomljah pri Kamniku pisatelj Anton Koder. Bil je sošolec Detele in Tavčarja. Umrl je 21. februarja 1918. v Ljubljani kot upokojen poštni uradnik. Pisal je v »Kres«, »Zoro«, »Novice«, »Slovenski narod« itd. Znani so v prvi vrsti njegovi trije romani: Zvezdana, Luteranci in Kmetski triumvirat.

tika. Do manjših krvavitev pride tudi pri boleznih srca in drugih boleznih.

Bolnik začuti naenkrat močno draženje na kašelj. S kašljem mu privre v usta rdeča, penasta kri. Le redkokdaj je prva krvavitev tako močna, da bolnik izkrvavi. Ob primerni oskrbi kmalu neha krvaveti, le izmeček ostane še več dni krvavkast. Vendar pa sledi prvemu krvavenju lahko kmalu drugo.

Predvsem potrebuje tak bolnik popolnega miru. Položimo ga tako, da je gornji del telesa vzvišen, prigovarjamo mu, naj po možnosti zadržuje kašelj. Vsak pretres namreč izzove lahko zopet krvavitev. Ravnotako škoduje govorenje. Diha naj globoko in mirno. Če imamo pri rokah led, mu ga damo požirati v koščkih. Po izgubi krvi in po prestanem strahu ga navadno žeja. Brez skrbi mu lahko damo po požirkih mrzlo pijačo. Razume se, da bomo takoj poslali po zdravnika, ki bo odredil, ali ostane bolnik doma ali pa se prepelje v bolnico.

Krvavitev iz želodca običajno ne pride nenadoma. Vzrok krvavitve v želodcu je želodčni čir (rana). Na ranjenem mestu žre želodčna kislina v globino. Če pride pri tem do kake žile, prežre tudi tisto in krvavitev nastopi. Čir v želodcu se javlja pravočasno sam. Bolnik ima navadno že dalje časa hude bolečine v želodcu. Kadar krvavi žila v želodcu, se ta kmalu napolni s krvjo. Pod vplivom želodčne kisline se kri sesiri in dobi temno, skoraj črno barvo. Želodec ne prenaša dobro sveže krvi. Zato jo izbruha. Če torej nekdo, ki boluje že delj časa na želodcu, naenkrat izbruha večjo količino temne, sesedene krvi, lahko sklepamo, da prihaja ta kri iz želodca. To je važno vedeti, ker s takim bolnikom postopamo drugače kot pri krvavitvi iz pljuč. Kdor krvavi iz želodca, ne sme v začetku ničesar zavžiti, tudi vode ne. Ležati mora popolnoma mirno, ogibati se mora vsakega razburjenja in gibanja, tudi govoriti ne sme. Pri popolnem mirovanju bo ranjena žila najhitreje zacelila. Ker je krvavitev iz želodca kaj lahko smrtna, je na mestu previden transport v bolnico.

Če kdo ponoči, v spanju, krvavi iz nosa in mu kri teče v usta in želodec, se zgodi, da zjutraj izbruha precej krvi, nima pa rane v želodcu.

Krvavitev iz črevesa. Navadno so temu vzrok razširjene žile (podobne krčnim žilam) na koncu črevesa. Kri je tedaj rdeča in te-

koča, blato se ne meša s krvjo. Taka krvavitev ni nevarna in se ustavi sama. Pri grizi je tekoče blato pomešano s krvjo in sluzjo.

Močna krvavitev iz ženskega spolovila izven rednega časa je skoraj vedno znak resnega obolenja. Sami ne moremo v takem slučaju ničesar ukreniti. Do prihoda zdravnika naj bolnica mirno leži. Po zdravnika je poslati takoj. Vsaka najmanjša krvavitev pri starejših ženskah je zelo sumljiva na raka.

Tudi pri porodih pride včasih do usodnih krvavitev, vendar pomaga tam lahko le zdravnik.

Notranje krvavitve. Pod tem imenom razumemo krvavitve v prsni koš in v trebušno votlino. V prsni votlini se lahko nabere več litrov krvi, če so poškodovane žile ob rebrih (ubod z nožem, prelom reber itd.) ali kake druge velike žile. Če so ranjene velike žile, navadno ranjencu ni več pomoči. Do velikih notranjih krvavitev pride, če počijo dobro prekrvavljeni organi v trebuhu, na pr. jetra, slezena (vranica). To se zgodi posebno pri padcih z višine, udarcih s pestjo ali kakim topim predmetom na trebuh itd. Ko se tak bolnik prebudi iz prve nezavesti, se njegovo stanje nikakor noče popraviti. Ustnice in koža bledijo vedno bolj, usta so suha, muči ga žeja. Žila utripa zelo hitro, toda drobno. Pred očmi se mu dela tema, vsled pomanjkanja krvi (kisika) zeha. Slednje je znak, da ima na razpolago samo še malo krvi in da je nevarnost za življenje postala velika.

Vse, kar lahko storimo v takem slučaju, je, da omogočimo čim hitrejši in udobnejši prevoz v bolnico. Tam utegnejo bolniku rešiti življenje z operacijo ali transfuzijo krvi.

Smrt vsled izkrvavitve nastopi tako, da neha srce biti, ker pride vanj premalo krvi.

Prelom kosti

Čeprav so kosti precej trdne, se vendar pri padcu ali pod vplivom zunanje sile kaj lahko zlomijo. To se zgodi večkrat z dobro slišnim pokom.

Principielno ločimo prelome: enostavne ali zaprte in odprte ali komplicirane. Če je koža nad prelomom ostala cela in ni ranjena, imamo pred seboj enostaven ali zaprt prelom (sl. 19). Taka je večina prelomov. Če pa se je izvršil prelom z veliko silo, predre ostri konec zlomljene kosti kožo in štrli iz rane (sl. 20). To se zgodi posebno tedaj, kadar leži kost tik pod kožo (n. pr. golenica), ali

24. maja 1874. je umrl v Ljubljani glasbenik Jurij Flajšman; rojen je bil 18. aprila 1818. v BERICHEVEM. V Ljubljani je bil učitelj glasbe. Od njegovih skladb je najbolj znana »Luna sije«.

28. maja 1884. je umrl v Kortah pisatelj Janez Božič. Najbolj znan je njegov prevod »Strica Toma koča ali življenje zamorcev v Ameriki«.

30. maja 1862. se je rodil v Dolenčičah pri Javorju slikar Anton Ažbe. Umrl je v Münchenu, kjer je imel svojo slikarsko šolo. Na tej šoli so študirali tudi Slovenci Matija Jama, Ivan Grohar in Matej Sternen.

31. maja 1874. se je rodil v Ljubljani geolog Karel Hinterlechner. — Študiral je na Dunaju, kjer je bil potem nameščen v državnem geološkem zavodu. Ko je bil leta 1918. odpuščen, je prišel v Ljubljano in je postal redni profesor na novem slovenskem vseučilišču. Pisal je v prvi vrsti v nemščini in češčini, nekaj razprav je pa napisal tudi v slovenskih revijah in dnevnikih. Umrl je leta 1932.

Prometna nesreča. Reševalci naložijo poškodovano gospo na nosilnico. Nekdo iz občinstva reče sočutno: »Uboga stara gospa!« — Napol nezavestna gospa takoj odgovori: »Oprostite! Šele 42 let imam!«

Kdo se zanima za koledar? Mi še ne vemo, da vsebuje letni koledar mnogo posebnosti. Ena takih posebnosti je ta, da se vsako 28. leto koledar ponavlja; vsi meseci se začnejo isti dan v tednu. Letos bi tako lahko uporabljali koledar, ki smo ga imeli že pred 28 leti. — Zanimi-

vo je tudi, da se nobeno stoletje ne začne v sredo, petek ali v nedeljo. — Mesec oktober se začne vedno isti dan ko januar, april isti dan ko julij, december isti dan ko september. Februar, marec in november se začenjajo vedno z istim dnem v tednu, junij in avgust pa na različan dan. — Te posebnosti ne veljajo za prestopna leta.

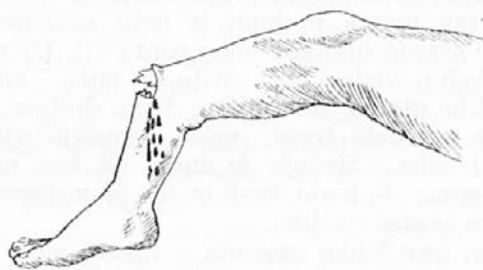
Motorne brizgalne so prvi izdelovali Angleži. Leta 1829. so namreč v Londonu že uporabljali parne brizgalne. (V tistih časih so parni stroji prišli do velike veljave, saj so takrat začeli delati železnice, lokomotive in drugo.) — Parne brizgalne so bile seveda zelo drage in zato zelo redke. Zanimivo pa je, da parnih brizgaln dolgo ni bilo nikjer drugje, ko na Angleškem, kjer jih je izdelovala še danes svetovno znana tovarna Weather. Šele leta 1867. je tovarnar Knaust na Dunaju (pri nas imamo še danes ponekod Knaustove spojke) izumil posebno parno brizgalno, v Nemčiji jih je pa leta 1876. začela izdelovati tovarna v Bautzenu. — Parne brizgalne so bile zelo velike in so lahko dale 1500 do 4000 litrov vode na minuto, zato so bile uporabljane le tam, kjer je bilo mnogo vode. Še en velik nedostatek so imele te brizgalne; zelo dolgo je trajalo, preden so se »ogrele«, preden se je razvilo zadostni vodne pare za pogon motorja, in to je trajalo skoro pol ure. Ta nedostatek so poskušali odpraviti na ta način, da so pridjali parni brizgalni posebno pripravo, v kateri je bil ogljikov dvokis. S pomočjo ogljikovega dvokisa so potiskali

pa, če je zunanja sila, ki je povzročila prelom, obenem ranila in predrla kožo. Isto velja za strelne rane, pri katerih je poškodovana kost. V takem primeru pride odlomljeni del kosti v dotiko z zunanjo okolico, ki v našem smislu nikdar ni čista, skoraj vedno pride v tako rano nesnaga iz zemlje ali prahu, rana se okuži. Kostni mozeg, do kate-

Slika št. 19: Navaden ali zaprt prelom kosti.

rega imajo tedaj bacili prost dostop, je zelo sprejemljiv za vsako okuženje. Začne se gnojiti, dotični ud je izgubljen, včasih sledi temu tudi smrt. Ni ravno potrebno, da štrli kost iz rane. Večkrat zleze takoj zopet v globino, okužila pa se je ven-

Slika št. 20: KomPLICIRAN prelom kosti.

darle. Zato je treba smatrati vsak prelom, v čigar bližini se nahaja rana, kompliciranim in tudi tako postopati. Okolico skrbno očistimo in namažemo z jodovo tinkturo, rano zavijemo strogo sterilno z gazo; pri vsem tem pazimo, da zlomljeni ud čim manj premikamo. Tudi kadar položimo bolnika na nosilnico, gledamo na to, da ostane zlomljeni ud v kar se da istem položaju, kot smo ga našli, ter ga temu primerno podložimo. Ostalo opravi zdravnik v bolnišnici, kamor spada vsak komplicirani prelom.

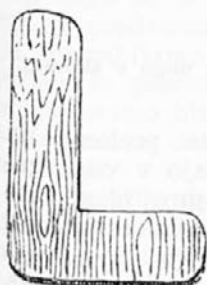
Po katerih znakih spoznamo, da je ud zlomljen?

1. Oblika uda je izpremenjena, skažena, ud je včasih krajši.

2. Gibljiv je na mestu, ki je sicer trdno.
3. Ud ni več poraben.
4. Na mestu preloma čuti bolnik hude bolečine, ki se stopnjujejo pri vsakem gibanju. Na mestu preloma se čuti in sliši škrtanje prelomljenih delov. Vendar pa ne smemo izzivati škrtanja nalašč in samo zato, da se prepričamo, če je kost res zlomljena, ker prizadevamo bolniku s tem samo nepotrebne bolečine. Kadar smo v dvomu, če je ud res zlomljen, ravnajmo rajši tako, kot da je zlomljen, in v vsakem primeru bomo tako ravnali najboljše.

Prva pomoč pri prelomu kosti

Namen naše prve pomoči pri prelomu kosti je dvojen: bolnika hočemo rešiti najhujših bolečin, obenem ga je treba prepeljati na mesto, kjer se bo prelom uravnal končnoveljavno. Ker boli prelom močnejše le tedaj, kadar se ud giblje in se tarejo polomljeni konci drug ob drugega, je glavno, da spravimo zlom-

Slika št. 21: Deščice raznih oblik za pričvrščevanje pri prelomih zgornjih okončin.

Sliki št. 25 in 26: Kotasta deska.

vodo v tlačne cevi tako dolgo, dokler niso s kurjenjem napravili zadosti pare za pogon sesalke. — Ko se je udomačila električna, so ponekod začeli izdelovati tudi električne motorne brizgalne, ki so za pogon sesalke dobivale električni tok iz posebnih akumulatorjev ali pa iz javnih električnih vodov. Francozi so okrog leta 1900. poskušali vpeljati električne vozove za prevoz brizgaln. — Vse motorne brizgalne so bile seveda tako urejene, da so jih prevažali na posebnih vozovih s konjsko vprego ali jih pa vlekli ljudje.

Avtomobilne (samovozne) vodne brizgalne so ameriška iznajdba. V Združenih državah Sev. Amerike so avtomobilne brizgalne začeli uporabljati že okrog leta 1870. V Evropi so prvo samovozno brizgalno vpeljali šele leta 1903., in sicer v Dresdenu v Nemčiji. Ta brizgalna je bila težka skoraj deset ton (95 centov), dala je 2000 litrov vode na minuto. Moč za motor, ki je vozilo pogonjal, je dala vodna para (kakor še dandanes pri železniških lokomotivah).

Tlačne cevi (ker se po njih tlači ali potiska voda do ročnika) niso stare še niti 200 let. Sicer so po nekem opisu že v starem Rimu menda uporabljali črevesa za tlačenje vode pri gasilnih napravah, vendar tisto niso bile tlačne cevi v takem smislu, kakor danes. — Tlačne cevi je izumil Nizozemec Van der Heyde okoli leta 1690. Napravil jih je iz jadvine (platna za ladijska jadra) tako, da je dolge, ozke kose dobro sešil v cev. V tistem času so pa v Nemčiji izdelovali tudi usnjene cevi tako, da so

usnje lepili. — Kdo je izumil konopljene cevi, se ne ve; izdeloval jih je med prvimi tkalec Beck v Lipskem (Leipzig v Nemčiji) leta 1720. in leta 1775. tudi tkalec Ecke v Vajmaru (Weimar v Nemčiji). Seveda te konopljene tlačne cevi še niso bile tako popolne, kakor današnje, vendar so bile v primeri z jadrevinskimi šivanimi in lepljenimi usnjenimi zelo poceni in lahke ter so se tudi hitro vdomačile. — Že leta 1847 je izumil Beuringer v Hanovru (Nemčija) konopljene cevi, ki so imele vložek iz gumija.

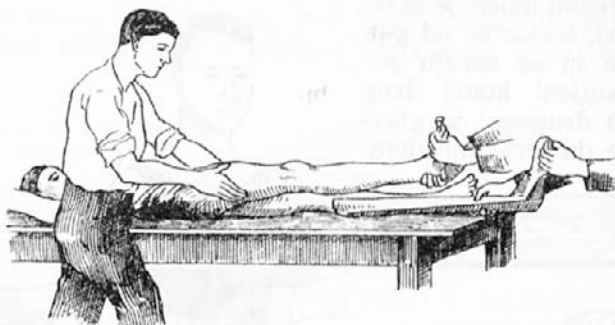
Stari Germani (predniki današnjih Nemcev), ki so bili pogani, so smatrali ogenj za neko divjo žival, ki liže predmete (tudi pri nas še danes pravimo, da plamen liže neki predmet). Zato so Germani po tej tipajoči živali udarjali s koli in jo pokrivali s starimi ponošenimi oblekami, da bi jo pregnali, ali pa so metali v njo pohojeno zemljo. To je bilo pred približno 1800 leti. Še danes uporabljamo taka sredstva za gašenje ognja tudi pri nas.

Običaji za preprečevanje požarov. Iz starih časov so pri nas še v spominu in v navadi razni običaji, kakor se obvarujemo požarov ali kako jih pogasimo. Eno tako praznoverje je n. pr. to-le: Hiša, v kateri gnezdijo lastavice, ne pogori nikdar. — Uredništvo prosi čitatelje »Gasilca«, da v svojem kraju zberejo in napišejo vse take primere in mu jih pošljejo. Mogli bi na tak način zbrati in obvarovati pred pozabljenjem mnogo lepega narodnega blaga.

ljeno kost v tak položaj, v katerem je vsako gibanje onemogočeno. To izvršimo na ta način, da privežemo zlomljeni ud precej močno na trdno, oziroma togo podlogo (šino). Ni pa dovolj, da je privezано zlomljeno mesto, tudi obema sosednjima sklepoma je treba onemogočiti vsako gibanje, to se pravi: podloga mora biti tako velika ali dolga, da pričvrstimo nanjo lahko tudi oba sosedna sklepa. Šele tedaj bo bolnik brez bolečin in sposoben za prevoz.

Med prevozom še vedno lahko postane iz prtega preloma kompliciran prelom. Če so konci kosti zelo ostri, lahko pri dviganju ali prekladanju bolnika prerežejo kožo ali ranijo v notranjosti kako žilo ali kak živec.

Za podlogo nam služijo najboljše že v ta namen prirejene deščice (slike 21, 25 in 26). Take

Slika št. 28: Tako polagamo zlomljeno nogo v škorenj.

deščice in pločevinasti škornji za prelome na spodnjih okončinah (sl. 28) spadajo v vsak gasilski dom. Na deščico položimo najprej plast vate ali staničevine, nato jo pričvrstimo na zlomljeni ud.

Prelom kosti na glavi. Če je prelomljen lobanjski svod, prevežemo rano, ki se je ob tej priliki navadno napravila, s sterilnim zavojnim materialom ter odnesemo ali odpeljemo bolnika, ki mora ležati z vzvišenim vzglavjem, do zdravnika ali v bolnišnico. Umestno je, če damo na glavo mrzle obkladke. Če je zlomljeno ali počeno dno lobanje, krvavi bolnik iz ušesa. Uho zavijemo sterilno samo zunanje, v sluhovod ne vtikamo ničesar. Glava naj leži prav tako vzvišeno. Takoj k zdravniku ali v bolnišnico!

(Dalje sledi)

Gozdni požari

Talni požar lahko gasimo tudi na ta način, da ga zamečemo z zemljo ali peskom. Ta način gašenja je posebno tam zelo uspešen, kjer je ta material pri rokah. Ogenj, pokrit z zemljo ali peskom, se hitro uduši. Če je pa v bližini požara voda, pride seveda v prvi vrsti ta v poštev. Vodo speljemo na pogorišče po jarkih, po ceveh ali pa jo znosimo (zvozimo) v škafih, vedrih ali sodih.

Nadaljnji način gašenja tega ognja je tudi ta, da skušamo ogenj omejiti na odrejen okoliš tako, da odstranimo v primerni razdalji od ognja okoli in okoli goreče površine ali pa tudi samo na eni strani, kamor se ogenj širi, na dovolj širokih pasovih vso talno odejo, to je suho listje, vejevje, travo, mah, stelje, robidovje, grmovje itd. tako, da nastanejo na tem pasu gola tla. Ko se je ogenj razširil do teh pasov, se mora udušiti, ker ne dobi tamkaj nobene hrane več. Pravimo, da ogenj zgradimo ali ga zajezimo. Taki varnostni pasovi se posebno lahko in naglo napravijo na že obstoječih presekah ali posekah, ob poteh, cestah in ob drugih prekinitvah sestojev. Marsikdaj bo zadostovalo, če pas očistimo le glavnega netiva in potem zemljo nekoliko prekopljemo, oziroma zrahljamo. Pravilo velja, da mora biti varstveni pas očiščen gorljivih snovi prej, nego se je ogenj razširil do njega. Vsled tega je predvsem potrebno — ko ta način gašenja uporabljamo —, da določimo razdaljo med ognjem in pasom, ki ga nameravamo očistiti in da ugotovimo hitrost ognja. Na podlagi teh ugotovitev lahko določimo kraj, kje bomo varstveni pas delali.

Če gorita oba ognja, talni in vršni ogenj obenem, je potrebna poleg odstranitve talne odeje tudi prekinitve sestoja. V tem slučaju se bodo morala posekati vsa drevesa na zemljišču, ki pride v poštev za napravo branilnega pasu.

Če bi pa noben izmed navedenih načinov gašenja ne bi bil primeren, oziroma uporabljen ali ne vodil do uspeha, naj se poskusi kot zadnje sredstvo napraviti protiognja. Najbolj primerni prostori za napravo protiognja so gozdne preseke, obrobje cest, potov, železnic, prostori ob posekah in sploh obrobek gozda. Protiogenj mora biti tako napravljen, da gori gozdnemu požaru nasproti. Namen protiognja je odvzeti gozdnemu

Zbirajte narodne pregovore o ognju, napišite jih in pošljite uredništvu!

Razstrelivo za gašenje gozdnih požarov. Gasilski listi poročajo, da so v Rusiji začeli gasiti gozdne požare na svojstven način. Prav za prav takih požarov ne gasijo; navadno je »gašenje« v ožjem pomenu nemogoče. Gozdne požare je mogoče le omejiti in preprečiti širjenje. To napravimo pri talnih požarih tako, da prekopljemo zemljo ob strani požara, pri vršnih požarih pa tako, da posekamo vejevje. Pri takih požarih na Ruskem razstreljijo okoli 50 cm globoke jame v ravni vrsti. Pri razstreljevanju se zemlja, ki je nekoliko vlažna, vleže na suho travo ali dračje in obenem napravi jarek, preko katerega ogenj ne more. Po ruskih podatkih more tako 12 do 15 ljudi v eni uri preprečiti razširjanje gozdnega požara na širini cca 370 m. Tehnično za razstreljevanje dobro izvežbani gasilci lahko tako, tudi če jih je malo, omejijo velik gozdni požar. Tako postopanje je posebno važno tam, kjer ni vode ali kjer je težko spraviti vodo do požarišča.

Pri požarih v l. 1937. se je pri nas ponesrečilo: 36 prebivalcev gorečih poslopij, 44 članov gasilskih čet (žal zaznamujemo tudi dva smrtna primera. Ponesrečila sta se smrtno dne 24. decembra pri požaru tovarne v Prevaljah tovariša Kert Luka in Vezjak Valentin. Podrobnejše poročilo glej v l. št. letošnjega »Gasilca«), 14 ljudi iz negasilskih vrst, ki so pomagali gasiti, 28 glav gove-

je živine in konj ter 322 manjših živali.

Največ požarov je prijavila župa Murska Sobota, in sicer 99, t. j. 14,2% vseh požarov. Samo v marcu je v njenem okolišu gorelo 19 krat. Navedena župa je res največja, kljub temu pa sorazmerno največ gori v severovzhodnem predelu naše banovine. Najmanj požarov izkazuje župa Radovljica. Na njenem področju je v celem letu gorelo le štirikrat, t. j. 0,57%.

Kdaj gori? Z ozirom na čas imamo največ požarov v juniju, i. s. 84 (11,9%), najmanj pa v decembru, in sicer 32 (4,6%). Zanimivo je tudi dejstvo, da je gorelo največkrat med 20. in 2. uro, in sicer je bilo v tem času 36% vseh požarov (od 23. do 24. ure pa 11,4%), najmanj požarov pa je bilo med 14. in 15. uro (1,4%).

V Nemčiji so zračnali, da nastane 34% vseh požarov radi zlo-namernih požigov, 19% radi neprevidnosti, 12% radi slabih kurilnih naprav (peči in dimnikov), 18% radi strele in sličnih ne-zgod, 7% požarov povzročijo otroci in za 10% vseh požarov se ne more ugotoviti, kako in zakaj so nastali.

Signalne naprave na naših gasilskih vozilih so pomanjkljive in ne služijo več, posebno v večjih krajih ne. V Nemčiji so to zadevo posebej proučevali in proučili in upamo, da bomo mogli v kratkem tudi v našem listu kmalu o njej kaj več pisati.

Praktično so v Nemčiji uredili signale na gasilskih (in tudi drugih policijskih) vozovih. Že zadnjič smo objavili, da imajo nemški gasilski avtomobili modre lu-

požaru možnost, da se dalje širi. Ko uporabljamo ta način gašenja požara, moramo zavarovati hrbtno stran protiognja. Prav češče se dogaja, da iz protiognja nastane na novo gozdni požar. Na novo nastane gozdni požar iz protiognja najčešče v tem slučaju, ako veter odnese iskre preko preseke, kjer smo ogenj napravili v sosednji sestoj. Tam se lahko vname na novo talna odeja in če niso delavci takoj pri rokah, da v kali zaduše ta ogenj, nastane tam nov gozdni požar. Iskre, ki jih veter naokoli iz protiognja raznaša, lahko neprestano vžigajo nove gozdne požare. Vsled tega je nujno potrebno, ko delamo protiogenj, da delavce razvrstimo po gozdu tako, da vsak na novo nastali ogenj le-ti že v kali zaduše. Protiogenj moramo na pravilnem mestu in tudi v pravilni razdalji od gozdnega požara napraviti, tako, da nista, ko se oba ognja srečata, preblizu vrstvene preseke. Protiogenj naj odrede le oni, ki dobro poznajo gozdni okoliš, v katerem gori, ki poznajo vse terenske in druge prilike tega okoliša, nadalje le tedaj, če je dovolj delavcev na razpolago in če so gozdni sestoji ugodno razvrščeni in končno, če ne bi prišel — kakor že gori navedeno — noben drug način gašenja v poštev. Protiogenj je sicer najbolj uspešno sredstvo, ki pa lahko postane usodepolno za ves gozdni okoliš, posebno tedaj, če je vetrovno vreme. En sam človek naj nikdar ne odredi protiognja in naj za to ne prevzame odgovornosti.

Tudi za napravo jarkov okoli pogorišča lahko te vrste požara gasimo. Ti jarki so pa lahko mnogo bolj plitvi, kakor oni, navedeni pri podtalnem požaru.

Kako gasimo vršni gozdni požar ali požar v krošnjah dreves

Pri gašenju te vrste gozdnega požara pride predvsem v poštev izolacija požara z napravo dovolj širokih presekov v gozdu. Preseke napravimo na oni strani, kamor se ogenj širi ali pa tudi okoli in okoli požarišča. Preseke morajo biti tako široke, da jih iskre ognja ne morejo preskočiti, sicer zanetijo te iskre nov požar v sosednjih sestojih. Drevesa na presekih — brambenih pasovih — podiramo proti smeri, v katero se ogenj širi. Ako nam čas dopušča, odstranimo iz teh presekov ves posekan material z vejevjem vred. Preseke morajo biti tako pravočasno napravljene, da so že popolnoma izgotovljene, ko se je

vršni požar razširil do njih. V nekaterih slučajih se je dobro obneslo tudi samo kleščenje dreves, oziroma odstranitev vsega vejevja na drevju, ki raste na varstvenem pasu.

Požar v krošnjah dreves gasimo tudi z napravo protiognja. V nekaterih slučajih je ta način edino uspešen, posebno tedaj, če mejijo na požarni okoliš gosti iglasti sestoji. Pri napravi protiognja pa moramo, kakor že spredaj navedeno, posebno paziti, da iskre, ki v vetrovnem vremenu švigajo naokoli, ne zanetijo v sosednjih gozdnih predelih nove gozdne požare. V hudem vetru preskočijo iskre tudi najširše pasove. Da preprečimo nove gozdne požare v sosednjih sestojih, postavimo tamkaj straže, ki imajo nalogo, da vsak nanovo nastali ogenj v kali zaduše. Sploh pa je dobro pri gašenju talnega in vršnega požara ob vetrovnem vremenu postaviti v sosednjih sestojih, ako je dovolj ljudi na razpolago, več straž, katerih naloga je, da v kali udušijo požar, ki bi nastal vsled prenašanja isker.

Tudi v tem slučaju pridejo za napravo protiognja v poštev predvsem, kakor že navedeno, obstoječe preseke, poseke ter druge čistine ali gojljave v gozdu, ki so same na sebi že kolikor toliko primerne, da preprečijo širjenje gozdnega požara. Protiogenj, napravljen v krošnjah dreves, postane najbolj učinkovit tedaj, ko se sam spremeni v vršni gozdni požar. Tudi pri napravi vršnega protiognja moramo imeti zadostno število zanesljivih delavcev.

Če pa je v bližini vršnega požara voda, speljemo, če je to mogoče, vodo do požara in z navadnimi ali motornimi brizgalnimi gasimo na običajen način vršni požar.

Kako gasimo debelni gozdni požar?

Ogenj, ki nastane v votlini (duplu) dreves, pogasimo najlažje na ta način, da zamašimo vse odprtine v deblu z zemljo ali ruševino. S tem preprečimo dostop kisika in ogenj se mora sam udušiti. Ako imamo v bližini ognja vodo, vlijemo v duplo dreves vodo. Če pa na ta način ognja ne moremo pogasiti, je najbolje, da drevo poderemo in ogenj z vodo polijemo ali pa z zemljo (peskom) pokrijemo.

Iz ognja v debelih more nastati, če ga ne pogasimo, talni gozdni požar na ta način, da se ogenj razširi na tla.

či (reflektorje) in nobeno drugo vozilo ne sme takih luči imeti. Poleg teh modrih luči imajo v Nemčiji na gasilskih (in policijskih) avtomobilih (tudi posebne glasovne signale (hupe). Glasovni signali so večglasni in imajo tudi posebne zvoke, ki se na poseben način izvajajo.

Male avtomobile na tri kolesa so začele graditi nemške avtomobilske tovarne. Take avtomobile nameravajo uvesti tudi pri gasilstvu; služili bi naj dobro v mestih pri malih sobnih in podobnih požarih.

Po združitvi Avstrije z Nemčijo se bo prejšnje avstrijsko gasilstvo seveda popolnoma preuredilo po nemškem vzorcu, in to najbrž ne na svojo škodo. Kakor je bilo bivše avstrijsko gasilstvo razmeroma dobro posebno v zadnjih letih, vendar se ni moglo primerjati z nemškim gasilstvom že zato, ker je avstrijsko gasilstvo bilo organizirano v prostovoljnih društvih po društvenem zakonu, nemško gasilstvo je pa popolnoma spojeno z državno varnostno policijo, čeprav ga država ne vzdržuje popolnoma. Avstrijsko gasilstvo bo preuredil po nemškem vzorcu general Dalugee, poveljnik nemške policije.

Napake pri gašenju

»Naša moč«, list za člane »Vzajemne zavarovalnice«, je objavil v letošnji 4. številki dva kričeča primera, kako se pri gašenju požara ne sme nastopati. Tako-le piše:

Mnogo katastrofalnih požarov nastane prav zaradi tega, ker se delajo neodpustljive napake, ko je požar še majhen. Marsikateri požar bi lahko

bil že v kali zadušen, če bi ljudje ne izgubili glave in smotrno pričeli gasiti.

Zgodilo se je, da je začelo goreti v listnjaku. Na podu nad listnjakom je bilo spravljeno seno, ki je skozi špranje viselo v listnjak. Domačin, ki je opazil ogenj, je zagrabil škaf vode in ga butnil na takrat še malenkostni plamen. Posledica pa je bila, da je plamen pod vodnim in zračnim pritiskom bušnil kvišku in v hipu je začelo goreti tudi seno na podu. Tisti hip je že bilo poslopje zapisano pogubi.

Ne tako! Taka mala ognjišča je moči uspešno gasiti le s škropljenjem. Če drugače ni mogoče, si pomagaj na ta način, da z rokami pljuskaš vodo iz škafa na ognjišče.

Poznam drugi primer, ko je nastala škoda zgolj zaradi napačnega gašenja. Iz zaprte trgovine je prihajal dim. Sosedje so razbili vrata. Že so bili pri roki gasilci z brizgalno in v trgovino je planil ogromen curek vode. Voda je neusmiljeno zagospodarila po trgovini in nad tam postavljenim blagom. Kmalu se je dim razklatil. Komisija je ugotovila, da v trgovini sploh ni bilo nobenega plamena, temveč da je tlela le neka drobnarija v kotu. Če bi bili trgovino odprli in pustili, da se dim razkadi, bi bili tleče predmete lahko brez sleherne škode na blagu odstranili. Tako pa je nastala ogromna škoda na razbitih vratih in na uničeni zalogi blaga.

Mi bi pa lahko navedli še druge primere, pri katerih ravno gasilci niso pravilno nastopali in so s svojim »delom«
povzročili mnogo večjo škodo, kakor bi bila, če bi sploh ne gasili.

Zakonite določbe za preprečevanje nevarnosti gozdnih požarov

Te določbe so navedene v §§ 40. do 47. zakona o gozdih in se glase:

§ 40.

Kuriti v gozdu je prepovedano.

Osebam, ki se morajo iz tehtnega razloga dalje časa muditi v gozdu, se dovoljuje, po dejanski potrebi kuriti samo na odrejenih krajih in ob potrebnih varnostnih ukrepih.

Kdor kuri, mora ogenj nadzirati in pred odhodom popolnoma pogasiti.

Ob suši sme prepovedati pristojno oblastvo vsako kurjenje v gozdu in zunaj njega na razdalji 50 m, v kraških krajinah pa na razdalji 100 m.

Da se prepreči gozdni požar od lokomotiv gozdno-industrijskih železnic, je treba pustiti ob progi na obeh straneh varnostni pas, širok 4 m, po potrebi pa tudi širšega. Varnostni pas se mora vzdrževati vedno čist. Stroške trpi lastnik proge.

Lokomotive se morajo redno čistiti in morajo imeti dobra lovila za iskre.

Šumskoupravni in čuvajski organi kakor tudi organi javne varnosti, zlasti orožniki, imajo dolžnost in pravico, da se zdaj pa zdaj prepričajo o tem.

§ 41.

Minister za šume in rudnike predpiše sporazumno z ministrom za promet vse, česar je treba, da se odvrne nevarnost požara, povzročene z lokomotivo.

§ 42.

Kdor zapazi v gozdu ali ob gozdnem robu v razdalji 50 m nepogašen in zapuščen ogenj, ga mora pogasiti.

Mimogredoči, ki bi zapazili spotoma, da gozd gori, morajo, kolikor je mogoče, pogasiti požar sami; če to ni mogoče, morajo o njem takoj obvestiti medpotne prebivalce, ti pa najbližje vaške ali občinske organe ali najbližje šumarsko osebje, najbližje civilno ali vojaško oblastvo ali posestnika gozda.

(Nadaljevanje)

Samopomoč

Pravilnik, ki je bil sprejet na občnem zboru dne 10. aprila 1938.¹

Člen 1. Ime, namen in sedež.

1. Samopomoč se imenuje »Samopomoč« Gasilske zajednice dravske banovine v Ljubljani.
2. Namen Samopomoči je, pomagati s posmrtnino zakonitim dedičem umrlih izvršujočih članov gasilskih čet, združenih v Gasilski zajednici, če so bili tudi člani njene Samopomoči, da se obvarujejo stiske in bede, ki navadno nastopi vsled smrti gasilca.
3. Ta posmrtnina nima značaja zavarovanja za slučaj smrti, temveč je le pomoč dedičem.
4. Samopomoč je le poseben odsek Gasilske zajednice, kakor n. pr. tehnični, samaritanski, kulturno-prosvetni itd.
5. Sedež Samopomoči je sedež Gasilske zajednice.

Člen 2. Izplačevanje podpor.

1. Po smrti vsakega člana Samopomoči izplača uprava Samopomoči, prejemši po četi »Mrliški list« — neglede na način ali vrsto vrsto — upravičenim dedičem rajnika tolikokrat po 1 din, kolikor je članov Samopomoči, toda ne več kakor 2000 din, ako število njenega članstva presega 2000. Presežek nad posmrtnino 2000 din se nalaga k rezervnemu skladu, iz katerega se izplačujejo med letom posmrtnine.
2. Pravico do posmrtnine imajo:
 - a) gasilčeva vdova,
 - b) njegovi zakonski, nezakonski in posinovljeni otroci,
 - c) po samskih gasilcih dedič, ki ga določi gasilec v svoji oporoki, ali ga sporoči Gasilski zajednici, ali zakoniti dediči.
3. Ako po umrlem gasilcu ni upravičencev po točki 2. tega člena, ali se ti odpovedo posmrtnini, se izplača četi, katere član je bil umrl gasilec. Ako plačuje članarino četa, dobi posmrtnino ona, ki jo uporabi po svoji volji.
4. Odstop ali cesija posmrtnine, ki pripada dedičem, ni dopustna.
5. Posmrtnina se izplačuje dedičem potom četne uprave.
6. Pravica do posmrtnine nastopi za novo pristopivše člane eno leto po prvem celoletnem vplačilu; karenčna doba znaša torej eno leto.

Člen 3. Sredstva.

1. Vsak član Samopomoči plača potom svoje čete za vsak smrtni slučaj po 1 din ob koncu koledarskega leta, najkasneje pa do 31. januarja prihodnjega leta.
- Ako članarina ni poravnana, ima Gasilska zajednica pravico, odtegniti četi od rednih ali izrednih podpor dolžne prispevke. Četa pa ima pravico, da neplačujočega člana odjavi Samopomoči.

¹ S tem pravilnikom je urejeno vprašanje naše samopomoči, kar je posebno važno za starejše člane. Starešinstvo, uprava in občni zbor so z uveljavljenjem tega pravilnika pokazali polno razumevanje za želje in potrebe članov-gasilcev. O nastanku pravilnika glej poročilo uprave »Samopomoči« v današnji številki.

2. Vsak novi član plača 10 din prijavnine za upravne stroške.

3. Članarino članov pobira in odpošilja upravi Samopomoči Gasilske zajednice četa. Da bo četam in članom olajšano zbiranje članarine, se bo objavljalo smrtne slučaje vsakega pol leta v »Gasilcu«.

Četa mora voditi točen seznam vseh svojih članov Samopomoči in skrbeti za to, da ima točen in overovljen prepis tega seznama tudi uprava Samopomoči Gasilske zajednice. Četni evidenčni seznam potrdi uprava Samopomoči.

Člen 4. Rezervni sklad.

Da bo mogla Samopomoč izplačevati redno vse smrtne slučaje v letu, se bo ustvaril z novim proračunom rezervni sklad iz podpore 30.000 din, ki jo je sklenila skupščina Gasilske zajednice v Ljubljani dne 25. aprila 1937. iz 4½% gasilskega sklada za leto 1937., iz bilančnega preostanka Samopomoči v letu 1937. in iz prispevkov v karencni dobi.

V ta rezervni sklad se stekajo tudi vsa preplačila, subvencije itd.

Rezervni sklad se sme uporabljati samo v izrednih smrtnih slučajih članov Samopomoči pri požarnih nezgodah, toda le s privoljenjem osrednjega odbora Gasilske zajednice.

Ako bi za izplačila velikega števila smrtnih slučajev ne zadostoval rezervni sklad, mora vsak član doplačati potreben znesek za kritje primanjkljaja od izplačanih posmrtnin.

Člen 5. Upravni stroški.

1. Upravni stroški se krijejo z 10—20% doklado na članarino, ki jo določi skupščina Gasilske zajednice.

2. Iz prijavnine (točka 2., člen 3.).

Člen 6. Sprejem v Samopomoč.

1. V Samopomoč se sprejemajo poleg že včlanjenih le izvršujoči člani, ki še niso prekoračili 60. leto starosti in so ob prigrisatvi zdravi in sposobni za gasilsko službo. Za pravilnost prigrisatve jamči četna uprava, ki sprejem tudi priporoča ali pa odsvetuje.

Proti odklonitvi članstva ni pritožbe.

2. Izključeni ali prostovoljno izstopivši člani gasilskih čet izgube vse pravice tudi do Samopomoči. Če pa znova vstopijo kot izvršujoči člani v gasilsko četo, se sprejmejo v Samopomoč le, če doplačajo vsa od izstopa zaostala vplačila, ki se vpišejo rezervnemu skladu. O zopetnem sprejemu v Samopomoč odloča na predlog dotične gasilske čete Gasilska zajednica. Odklonitve ni treba utemeljevati.

3. Člani tovarniških in podjetniških, poklicnih ali zavodnih čet, ali rezervni člani, ki vsled upokojitve niso več izvršujoči člani teh čet, ostanejo člani Samopomoči, če plačujejo redno še nadalje članarino in ostanejo v četni evidenci.

Člen 7. Uprava.

1. Samopomoč vodi in upravlja Gasilska zajednica po posebnem sedemčlanskem odseku pod nadzorstvom osrednjega in nadzornega odbora Gasilske zajednice.

2. Poslovanje Samopomoči se zaključi vsako leto z 31. decembrom ter se poroča o njenem stanju skupščini Gasilske zajednice, ki je obenem tudi skupščina Samopomoči, in katere pravila veljajo smiselno tudi za Samopomoč.

Člen 8. Pritožba.

Upravičenci do posmrtnine po tem Pravilniku imajo pravico do pritožbe na osrednji odbor Gasilske zajednice.

Proti sklepom osrednjega odbora Gasilske zajednice ni pritožbe.

Člen 9. Pristop članstva.

1. V prigrasnici v Samopomoč novovstopivših mora potrditi pristojni zdravnik zdravstveno stanje gasilca.

2. Izgubljene evidenčne izkaze se mora nadomestiti proti doplačilu stroškov z drugopisom, ki razveljavi izvornik, če bi se pozneje tudi našel.

3. Za neodjavljeno članstvo je odgovorna četna uprava ter mora plačati vse zapadle prispevke v smislu točke 1., člena 3. teh pravil.

Ti zneski se smatrajo za dolgove čete napram Gasilski zajednici.

4. Izplačilo posmrtnin za prihodnje leto bo zagotovila Gasilska zajednica dedičem na ta način, da bo krila članarino, ki bi jo kaka četa ne poslala pravočasno, z odtegljajem od rednih podpor iz 4½% gasilskega sklada ali od izrednih podpor.

Člen 10. Razpust.

Ako se Samopomoč razpusti, ostane njena imovina v oskrbi Gasilske zajednice. Če se pred potekom petih let ustanovi druga Samopomoč, se imovina izroči drugi Samopomoči, če se pa nova Samopomoč v petih letih ne ustanovi, se imovina izpremeni v sklad zajedničine Samopomoči, do katerega imajo pravico bivši člani Samopomoči.

Člen 11. Izprememba pravil.

Ta pravila sme izpremeniti le skupščina Gasilske zajednice dravske banovine z navadno večino glasov navzočih.

Ljubljana, dne 12. januarja 1938.

Spodnještajerska ljudska posojilnica

v Mariboru, registrovana zadruga z neom. zavezo

sprejema vloge,

daje posojila

ter izvršuje vse denarne posle.

VESTNIK OBRAMBE

PRED NAPADI IZ ZRAKA

IZDAJA BANOVINSKI ODBOR ZA ZAŠČITO CIVILNEGA PREBIVALSTVA
PRED SOVRAŽNIMI NAPADI IZ ZRAKA V LJUBLJANI

Urednik: Bedrač Janko, tajnik propagandne komisije

To in ono

Kako stara je že brizgalna? Pravijo, da je prvo brizgalno izumil mehanik Ktezibij v Aleksandriji v Egiptu leta 250. pred Kristusovim rojstvom, torej že pred skoro 2200 leti. Ktezibijska brizgalna pa seveda ni bila takšna, kakor so naše gasilske brizgalne, ampak je prav za prav bila le nekaka vodna sesalka z dvema cilindroma, v katerih sta se pomikala bata in v katerih so bile že nameščene sesalne in tlačne zaklopnice. — Ktezibijev učenec Héron iz Aleksandrije je 50 let pozneje (ok. l. 200. pr. Kr. r.) iznašel veternik, ki je važen sestavni del vsake naše ročne brizgalne. Veternik izravnava vodni curek, da teče voda enako.

Najstarejšo požarno brambo so imeli v starem mestu Rimu že v tistih časih, ko sta Ktezibij in Héron izumila brizgalno. Rimski gasilci so pa bili prav za prav varnostni stražniki (policajci) in je požarna bramba bila delo policije. — V časih cesarja Avgusta, to je v času Kristusovega rojstva, so imeli v Rimu sedem kohort (bataljonov) s po 1000 gasilci. Vsaka kohorta se je delila na sedem centurij (stotnij) in v stotnijah so bili razdeljeni gasilci na nosilce vode (z vedri), nosilce metelj, kolov, košar, lestev in

Ing. Franc Dolenc:

Vloga gasilstva v primeru sovražnega napada iz zraka

V primeru vojne bo potrebno, da bodo tudi prostovoljne gasilske čete v stalni pripravljenosti. Pač pa bo treba poskrbeti za to, da ne bo vsa četa z vsem orodjem na enem prostoru, n. pr. v gasilskem domu, temveč bodo morale vse gasilske čete osnovati posebne gasilske postaje, kjer bodo le posamezni oddelki ali pa samo roji in samo najnujnejše gasilno orodje. Če bi ostali vsi gasilci z vsem orodjem v svojem domu ter bi padla bomba ravno na dom ali v neposredno bližino, bi lahko uničila vse orodje, gasilce pa pobila. Zato bo decentralizacija neobhodno potrebna. Pa tudi drug vzrok bi bil že dovolj tehten: iz najbližje postaje imajo gasilci gotovo bližje kot iz centrale, minute so pa zlasti pri požaru dragocene. Večja mesta, kot Berlin, Pariz, Dunaj in druga, imajo svoje poklicno gasilstvo že v miru na ta način organizirano. Vsak okraj ali mestni del ima svojo gasilsko postajo, v sredi mesta je pa centrala, ki je v pogledu števila moštva in opreme najmočnejša, da služi pri večjih požarih za prvo rezervo.

Na vsak način pa morajo biti vsi hišni in blokovi gasilci pod poveljstvom gasilske čete. Da bo pa vsa organizacija v primeru vojne res delovala pravilno, bo treba pričeti že sedaj z organizatornim in tehničnim delom.

Gasilske vaje

Gasilstvo, zlasti hišno in blokovno, je lahko še tako dobro organizirano razdeljeno, vendar ne bi bilo kos svoji težki nalogi, če ne bo tudi tehnično dobro izvežbano. Krajevni odbori za zaščito civilnega prebivalstva pred napadi iz zraka bodo morali skrbeti za to, da se bodo vsi hišni gasilci vadili pri gasilski četi pod nadzorstvom poveljnika dotične čete. Pri tej priliki bi še omenil, da je tudi v krajih z več četami točno določeno, kdo vodi gasilno akcijo, ker je v tem oziru gasilska organizacija od svojih nadzornih ustanov (gasil-

ske župe v srezih, zajednica za banovino in zveza za vso državo) točno poučena. Dotični vodi tudi vse vaje v svojem okolišu. Za gašenje požarov ni potrebno samo praktično, ampak tudi teoretično znanje, ki ga more novincu nuditi le izprašan strokovnjak. V prvi vrsti bo potrebno hišne gasilce poučiti o uporabi maske proti dimu in bojnimstrupom in jih vaditi v delu pod masko, kar ni tako enostavno. Za človeka, ki si nadene prvič masko, je za prvo vajo dovolj, da sedi nekaj časa popolnoma mirno in se uči pravilnega dihanja. Nadaljnja vaja bi bila hoja z masko na licu, nato lažja dela in šele, ko se je maski že popolnoma privadil, naj opravlja vsa dela, ki pridejo za gašenje v poštev.

Zanemarjati ne smemo tudi najenostavnejših vaj, ki pridejo v poštev za hitro in uspešno gasilno akcijo, dasiravno izgledajo takšne vaje na prvi pogled otročje in smešne. Tako naj n. pr. vadijo nastopno: v daljavi pet (pozneje tudi več) metrov postavimo prazno škatlico od konzerv, ki naj predstavlja vžigalno bombo. To škatlico skušajmo čimprej in popolnoma posuti s peskom, ki ga mečemo z lopato. Ali pa položimo v isti daljavi na tla desko in jo skušamo z enim vedrom vode politi. Ko smo to dobro uvežbali, lahko na osamljenem kraju, kjer ni nevarnosti za okolico, zažgemo par desk in jih iz daljave polivamo z vodo iz vedra. Koristne so tudi vaje v metanju mokrih odej ali vreč na določen predmet, ki ga moramo že pri prvem metu popolnoma prekriti. Vaje v gašenju z gasilnimi aparati bi bile sicer zelo potrebne, pač pa drage. Na vsak način naj se pa hišni gasilci dobro priučijo uporabljati gasilne aparate, ki so jim na razpolago. Tudi najboljši aparat ne bo pri požaru dobro deloval, če ne bomo znali z njim pravilno ravnati.

Delo hišnih gasilcev

V primeru napada iz zraka morajo hišni gasilci zavzeti določena mesta na podstrešju, stopnišču itd. in takoj namestiti maske. Nato se postavijo na takšen prostor, kjer so vsaj deloma zaščiteni pred vžigalnimi in drugimi bombami, n. pr. pod obokom ali podbojem vrat. V primeru, da pade vžigalna bomba na podstrešje, jo morajo takoj posuti s peskom, opilki ali plevami, kakršne vrste je pač bomba, in jo spraviti na nezgorljivo podlago, ali na takšno mesto, kjer ne bo napravila dosti škode. V ta namen rabijo lopato ali pa grebljico. Nato počakajo, da bomba zgori. Če je

odej. — Vendar rimski gasilci z navedenimi pripomočki niso mogli uspešno gasiti ognja, posebno še, ker so hiše v starem Rimu bile že precej visoke. — Ze 1. 45. po Kr. r. piše stavenbenik Apollodor, da je za dobivanje vode v višino mogoče uporabljati volovska črevesa. — Tudi v drugih mestih stare rimske države so imeli požarne brambe. Tako poroča Plinij ml. cesarju Trajanu o nekem požaru v Nikomediji in se pritožuje, da požara ni bilo mogoče pogasiti, ker ni bilo izvežbanih gasilcev in gasilskih priprav. V Plinijevem poročilu je pa že tudi omenjena brezbriznost meščanov, ki pri gašenju požara niso hoteli pomagati. (Torej pred davnimi 2000 leti so se tudi že godile take stvari.) Plinij tudi predlaga cesarju, naj se v Nikomediji sestavi požarna bramba iz 150 tesarjev, ki naj bi se posebej izvežbali za gašenje požara. — Cesar Trajan je Plinijev predlog o ustanovitvi požarne brambe odklonil, odobril je pa, da se nabavijo priprave za gašenje požarov.

Požigalce so v starem Rimu oblekli v posebne halje (tunica molesta), ki so bile prepojene s smolo in voskom, in so jih na morišču žive sežgali. Kljub temu pa so bili pogostokrat tudi že v tistih časih požari podtaknjeni, ali iz maščevanja ali pa tudi iz zlobe.

Kako so v Ameriki začeli ustanavljati požarne brambe? O tem je napisal znani učenjak Franklin, ki je izumil strelvod, kako so že leta 1737. ustanovili po-

žarno brambo, sledeče:
»Napisal sem razpravo o raznih nezgodah ter v njej tudi navedel, kako naj bi se preprečili večji požari. Ko se je o tej moji razpravi zvedelo v javnosti, se je pojavil predlog, naj bi se ustanovila posebna družba za gašenje požarov v mestu in za medsebojno pomoč pri reševanju po požaru ogroženega premoženja. 30 članov je od kraja ta družba imela. Pravila družbe so določala, da mora vsak član imeti in vzdrževati gotovo število usnjenih veder ter močne žaklje in košare (za reševanje blaga). Pri požaru je moral vsak član nastopiti z vsemi svojimi pripravami. Vsak mesec enkrat so se člani družbe sestajali na družabnih večerih in se razgovarjali o nastopih in delu pri požarih. Člani, ki k družabnim sestankom niso prišli, so morali plačati denarne kazni in iz nabračnega denarja so kupovali lestve, kavlje in tudi ročne brizgalne. — Kmalu so se našli posnemovalci, ki so na isti način začeli in tako so se že pred 200 leti v vseh večjih krajih Amerike ustanovile prostovoljne požarne brambe. — Gasilci v tistih požarnih brambah so bili seveda večinoma imenitni gospodje, vendar je treba poudariti, da so se prostovoljno zbirali, da so sami sredstva dajali, da je med njimi vladal čut skupnosti in zavesti, da le v skupnosti lahko sebi in drugim pomagajo.« — Ali niso tudi pri ustanovitvi naših slovenskih gasilskih čet bili merodajni enaki vzroki in enak način dela?!

pa bomba, ali delci gorljive snovi, vnela tram, deske ali drug predmet, skušajo pogasiti ogenj z vodo, z mokrimi odejami itd. V primeru, da že takoj opazijo večjo nevarnost, alarmirajo sosedne in rezervne gasilce.

O delu gasilskih čet pa na tem mestu ne bomo razpravljali, ker imajo gasilske čete za to natančne predpise in navodila od svojih nadzornih ustanov.

Posebni zaščitni ukrepi

Sovražne vžigalne bombe ne uničijo samo stavb, temveč tudi zaloge živil. Zato je važno, da si uredimo zaloge živil na ta način, da jih čuvamo ločeno v manjših količinah. Pri ureditvi takšnih zalog živil se moramo obenem ozirati na navodila, ki so opisana v posebni knjižici o bojnihstrupih, ker tudi nekateri strupi zastrupljajo živila. Isto velja tudi za krmo za živino. Zlasti na deželi je to zelo važno. V primeru, da hrani posestnik seno in ostalo krmo ter slamo v enem poslopju in zadene to poslopje vžigalna bomba, bo večja verjetnost, da mu zgori vsa zaloga kot da mu bo uspelo vsaj del te zaloge rešiti. Če bo pa hranil krmo v manjših količinah na več mestih, mu bo v primeru požara gotovo uspelo rešiti vsaj en del.

Velika nevarnost preti tudi dozorelemu žitu na polju. Že v svetovni vojni so obmetavala letala sovražnikova žitna polja in jih tudi uničila. Tako so n. pr. v letu 1916. francoska letala s precejšnjim uspehom obmetavala bolgarska polja s fosfornimi bombami, ki so eksplodirale v višini 200—6000 m in sipale na žetev ognjen dež. Prihodnjega leta so zažigali zavezniški letalci na ta način polja in gozdove za turško in bolgarsko fronto, kjer je ravno vladala huda suša, ki je še posebno pripomogla k uspehu.

V bodoči vojni bomo morali mi kot agrarna država še posebno posvečati pažnjo našim poljem in gozdovom, ki predstavljajo velik del narodnega imetja. Najboljša zaščita za polja so obrambni pasovi. Med posameznimi njivami bi morali pustiti nezasajene pasove v širini 5—10 m. Še boljše bi bilo, da bi izkopalji sredi tega pasu jarek. Seveda so takšni zaščitni ukrepi zvezani s precejšnjimi stroški in se bo vsak, posebno pa še siromašen poljedelec, le s težavo odločil, pustiti toliko zemlje nezasejane. Če pa pomisli, da si na ta način lahko ohrani precejšen del žetve, ki bi sicer zgorela že na polju, bo gotovo drugega mnenja.

Zaščitni jarki in pasovi imajo namen, preprečiti razširjanje požara z ene njive na drugo. Poleg

tega bi bilo pa zelo umestno, hraniti zunaj na polju razno gasilno orodje, kot lopate, rovnice, smrekove veje, sode z vodo in vedra, da bi bilo v primeru potrebe takoj pri roki. Tudi polja bodo morala biti vsaj delno zastražena. Takšni poljski gasilci naj bi se skrivali v posebnih zaklonih, ki jih lahko vsak poljedelec z malenkostnimi stroški sam napravi. Izkopati je treba rove ali jarke ali pa v ta namen uporabiti že naravne jarke. Širina jarka naj bi bila 0.80 m, višina do 2 m. Tla naj bodo obložena z večjimi kamni, med katerimi moramo pustiti prostor za odtekanje vode. Prekrijemo pa tak jarek s tramovi, najbolje v dveh vrstah, med katerimi je prazen prostor. Preko tramov se položi strešna lepenka in nato nasuje 5 cm visok sloj peska, ki ga zopet prekrijemo s strešno lepenko. Na to nasujemo 5 cm debelo plast gramozu in zemlje v obliki hribčka. Če bi takšen zaklon opremili z dobrimi vrati, ki bi se neprodušno zapirala, in obložili še z mokrimi odevami, bi služil za nekaj časa tudi kot zatočišče pred bojnimi strupi.

Še težje kot polja je obvarovati pred učinkom vžigalnih bomb gozdove. Že v mirnem času so gozdni požari nevarni in jih včasih pogasimo šele z največjim naporom. Enako kot za polja bi morali tudi v gozdovih napraviti zaščitne pasove. Na te pasove bi morali misliti že sedaj, zlasti pa pri zasajanju novih gozdnih nasadov ali pa pri izsekavanju. Takšni pasovi bi morali biti vsaj 20 m široki in po možnosti še obdani z jarki. Paziti pa moramo, da ni v zaščitnem pasu suhe trave ali dračja, ker bi bil sicer brezpredmeten. Najidealnejši obrambni pasovi so potoki in pa jarki v močvirnatem svetu.

Uničenje večjega gozdnega kompleksa po vžigalnih bombah bi imelo lahko velikanske posledice za vso okolico, ker nas gozdovi varujejo poplav in viharja. Ne samo, da je po gozdnem požaru škoda velikanska, najhujše je pri tem to, da se ne da popraviti v par letih, temveč minejo desetletja, dokler se gozd zopet ne zaraste. Zato se tudi pri zaščiti gozdov ne smemo strašiti stroškov za izkopavanje jarkov in zaščitnih pasov, ker se nam bo to izplačalo že v miru.

Izumitelji gas. brizgaln
so prav za prav Nemci. Leta 1518. (pred 420 leti) je augsburški zlatar Anton Plattner prvi izumil pripravo, s katero je bilo mogoče brizgati vodo na večje razdalje. Kakšna je bila Plattnerjeva priprava, nam ni znano, ker ni ohranjen o njej nikak opis in tudi ne slika. Misli se pa, da je bila ta brizgalna zelo slična Ktegibijevi. — Ugotovljeno je, da so imela nemška mesta v tistih letih že urejeno gasilsko službo in tudi že brizgalne. Tako je n. pr. nemško mesto Ulm leta 1648. imelo že dve veliki brizgalni, mesto Nürnberg pa je imelo leta 1655. že veliko prevožno brizgalno, ki jo je izumil nürnerški kovač Hauč Janez. Haučevo brizgalno sta vlekla dva konja, za ravnanje z njo je pa bilo potrebnih 28 ljudi. Iz premakljivega ročnika je prihajal 2,5 centimetra debel curek in je bilo mogoče brizgati vodo 20—25 m visoko. — Vse brizgalne so imele še skoro do pred 50 leti velike, na njih samih pritrjene ustnike. Brizgalna je morala biti postavljena čisto poleg ognja, ker takrat še niso poznali tlačnih cevi za dovajanje vode od sesalke do ročnika.

Na rednih članskih sestankih berite »Gasilca«! Pridobivajte nove naročnike!

»GASILEC« izhaja vsakega 20. v mesecu in stane za člane letno 20 din, za čete in župe 25 din, za občine in druga oblastva ter zasebnike pa 30 din. Naročnina za inozemstvo 40 din. Posamezna številka stane 2.50 din. — List izdaja Gasilska zajednica za dravsko banovino v Ljubljani, za njo odgovarja Franc Kramberger, mestni uradnik v Mariboru. — Urednik Ljudevit Musek, šolski upravitelj v Ptujju. Za uredništvo odgovoren Franc Kramberger, mestni uradnik v Mariboru. — Tehnični, oziroma strokovni sestavki se objavijo šele potem, ko jih pregleda zajedničin gasilski inspektor. — Tisk Tiskarne sv. Cirila v Mariboru, predstavnik Albin Hrovatin.

JAKOB KELC

krojač za dame in gospode, specialist za vsakovrstne uniforme. Cene brezkonkurenčne. **Maribor, Slomškov trg 6.**

GASILCI!

Čepice, svečane in delovne uniforme, sukno, platno, pasove ter vse ostale gasilske potrebščine Vam nudi dobro in poceni **SENČAR METOD, ŠTRIGOVA PRI LJUTOMERU** (telefon št. 2), Dravska banovina. Zahtevajte cenik in vzorce, na ogled Vam pošljem eventuelno gotove uniforme.

»Naš dom« — v Vaš dom!

Morda lista »Naš dom« še ne poznate? Poln lepih slik, člankov, za pouk in zabavo, več strani ugank z nagradami — v sedanji je nagrada 20 romanov Karl Maya — za razvedrilo najprimernejši list.

Celoletna naročnina 20 din.

Eno številko Vam pošljemo brezplačno na ogled! Pišite po njo. Če Vam ne bo ugajala, boste vrnili, pa ne verujemo, da bi vrnili; dosedaj še nihče ni vrnil!

UPRAVA »NAŠEGA DOMA«, MARIBOR,
Koroška cesta 5.

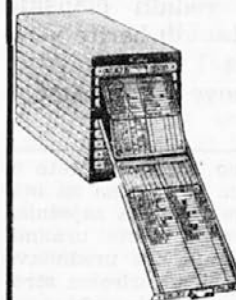
Poceni manufakturno blago za gasilce od din 40- naprej, vzorčasti češki georgete din 24-, vzorčasti maroquen din 28-, sokolske, tekavske in mornarske majce po din 10- komad itd. se dobi pri

I. TRPIN, MARIBOR, Vetrinjska ul. 15

Ugodno prodam 6 sedežni odprt avto

primeren za rešilni voz ali za moštvo, znamka Alfa Romeo tip R. L. 6 cilindrov

ŠUSTERŠIČ, LJUBLJANA, FRANKOPANSKA 21

„SOFRA“ pregledne kartoteke
Štampilje
Štampilje za signiranje
Razni znaki
Pločevinasti izdelki
Pasje znamke

„SOFRA“, T. SOKLIČ
MARIBOR, GREGORČIČEVA UL. 24